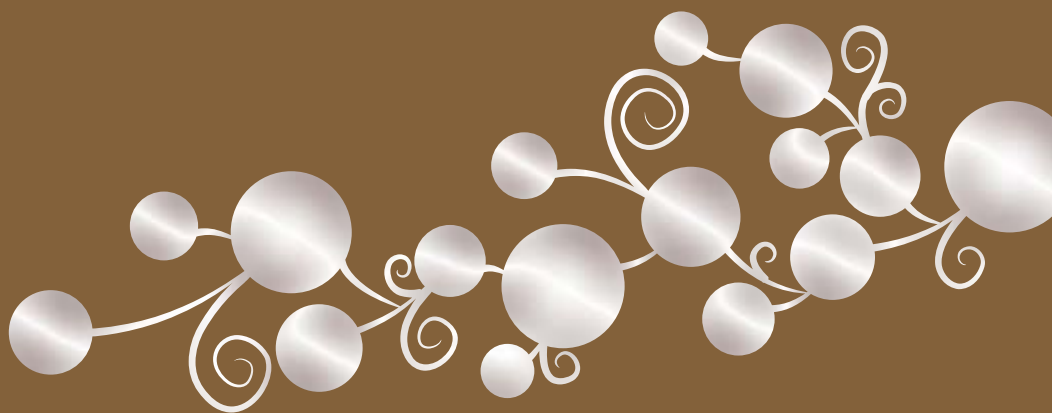
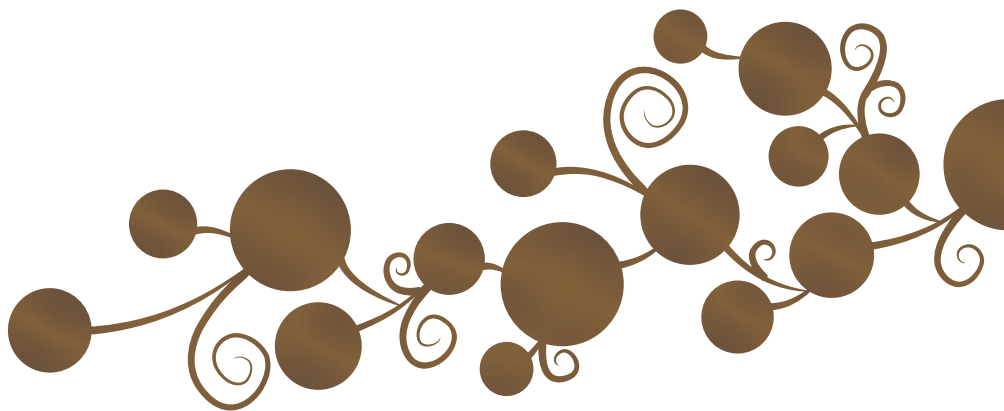

SPRIEVODCA PO BANSKOBYSTRICKÝCH CINTORÍNOCH

Banská Bystrica
2012

SPRIEVODCA PO BANSKOBYSTRICKÝCH CINTORÍNOCH

**Banská Bystrica
2012**

MESTO BANSKÁ BYSTRICA

SPRIEVODCA PO BANSKOBYSSTRICKÝCH CINTORÍNOCH

Zostavila: Jana Borguľová a kol.

Táto publikácia bola vydaná s finančnou podporou mesta Banská Bystrica.

Vydala: agentúra MEEN v spolupráci s agentúrou ENTERPRISE

Grafické riešenie obálky: Milan Jančovič

Fotografie: Jaroslav Čunderlík

Mapy cintorínov: akad. sochár Ján Fillo

Grafická úprava: Milan Jančovič

Tlač: NIKARA – Róbert Jurových, Krupina

Rok vydania: 2012

Vydanie: prvé

ISBN: 978-80-85342-32-1

Na úvod

Banská Bystrica s takmer 800-ročnou históriou nesporne patrí do spoločenstva najvýznamnejších slovenských miest. Jej zaujímavé dejiny kopírujú vývoj nášho územia do tej miery, že z poznania celonárodnej histórie sa možno veľa dozvedieť aj o udalostiach v meste pod Urpínom.

Kľúčovú úlohu v dejinách miest a obcí zohrávali a stále zohrávajú jeho obyvatelia, spomedzi ktorých sa prirodzene vyčleňujú výrazné osobnosti. Či už ide o predstaviteľov správy mesta, jeho hospodárskeho a kultúrno-spoločenského života, vzdelávacích a umeleckých kruhov, športového diania a ďalších oblastí.

V roku 1992 vydalo Mesto Banská Bystrica v spolupráci s tunajším Literárnym a hudobným múzeom publikáciu Sprievodca banskobystrickými cintorínmi, ktorú spracovala Katarína Červenáková. Útla čiernobiela brožúra dodnes poskytuje záujemcom informácie o štyroch vybraných mestských cintorínoch – evanjelickom v Lazovnej ulici, rímskokatolíckom na Námestí Štefana Moysesa, evanjelickom cintoríne v Radvani-Kráľovej a o židovskom cintoríne na Rudlovskej ceste.

Život však ide ďalej a hroby významných osobností na banskobystrických cintorínoch postupne pribúdajú. Zapíňajú sa aj nové

pietne miesta v Kremničke – urnový háj a centrálny cintorín. Už dlhšie preto zaznieva požiadavka na nového sprievodcu po cintorínoch, ktorý by prehľadne mapoval hroby pochovaných dejateľov v Banskej Bystrici ako prejav prirodzeného kultúrno-historického fenoménu.

V súvislosti so zákonom č. 130/2005 Z. z. o vojnových hrobách je v publikácii vyčlenená osobitná časť venovaná práve tejto oblasti. Zahŕňa evidované vojnové hroby na území mesta, ktorým je potrebné venovať pozornosť nielen v rovine starostlivosti o ich údržbu, ale aj kvôli úcte a vďačnosti k padlým vo vojnových konfliktoch.

Uvedený sprievodca obsahuje nielen údaje o hrobách dejateľov celonárodného významu, ale aj o osobnostiach regionálneho či miestneho kultúrno-spoločenského života. Samozrejme, zoznam nie je uzavretý, postupne sa bude dotvárať a dopĺňovať.

Banskobystrické cintoríny sú celkom určite priestorom, kde možno precítiť dejiny regiónu nielen v poznávacej, ale aj emotívnej rovine. Množstvo osobností z dávnej i nedávnej minulosti, ktorí spoluvytvárali našu prítomnosť, môže byť pre nás produktívne a inšpirujúce.

Zostavovateľka

Chodím po Slovensku i po svete a zo zvyku... skôr ako navštívim múzeá, divadlá, námestia vyzdobené sochami, navštívim cintoríny. Cintoríny sú kamenné knihy. Tie povedia kto a ako žil... Cintoríny sú múzeá mŕtvych a učebnicou živých...

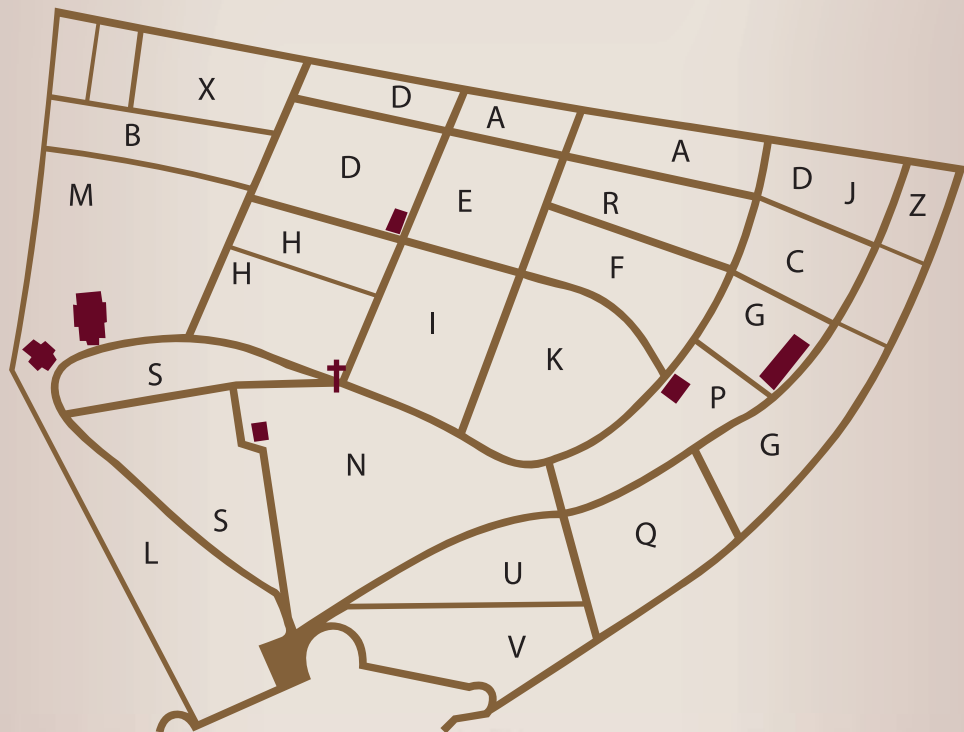
Ladislav Ťažký

Obsah

Na úvod.	3
Rímskokatolícky cintorín na Námestí Štefana Moysesesa	5
Osobnosti cirkevného života	19
Evanjelický cintorín v Lazovnej ulici	28
Evanjelický cintorín v Radvani-Kráľovej	50
Židovský cintorín na Rudlovskej ceste	52
Mestský cintorín v Kremničke	55
Urnový háj v Kremničke	57
Vojnové hroby.	60
Podakovanie	64
Pramene a literatúra	64

Rímskokatolícky cintorín na Námestí Štefana Moysesa

- Babjak Štefan E - 241
- Biensky Jozef B - 115F
- Bukovčan Vojtech S - 1
- Cikkerová Mária P - 1
- Dekret Matejov Jozef N - 288
- Egry Ján S - 94
- Fillo Emil M - 53
- Helc Miroslav I - 204
- Jánoška Ján H - 208
- Keme Eugen M - 27
- Kolačný Jaroslav I - 156
- Kováč Mikuláš K - 149
- Kovalčíková Anna N - 121
- Longauer Ladislav H - 105
- Machold Filip N - 221
- Machovič Rudolf S - 163
- Martinec Jozef N - 207
- Mihál Ján M - 60a
- Móry Ján S - 70, 71, 72

- Mráz Vilo E - 89, 90
- Nábělek Ludvík Q - 35
- Paulendová Zora Q - 35
- Pišša Štefan Yb - 74b
- Poničanová Beta J - 253
- Rybárik Ján S - 66
- Sakáč Albín F - 16
- Smida Gustáv S - 55
- Smida Ondrej N - 171
- Solivajsová Zlata N - 149
- Stračina Svetozár S - 169
- Svorák Alexander N
- Šofr Bedřich M - 54
- Tomeček Otto P - 144
- Tropp Stanislav E - 100
- Vojnové hroby A
- Zarembo Karol V - 32
- Zarembová Oľga V - 32
- Žiak Somolický Izidor E - 199

Babjak Štefan

7. 10. 1931 Humenné – 27. 4. 2008

Banská Bystrica

operný spevák

Po štúdiu na bratislavskom konzervatóriu prišiel roku 1959 do Banskej Bystrice a stal sa jedným zo spoluzakladateľov Spevohry Divadla J. G. Tajovského, neskôr Štátnej opery. Pôsobil v nej až do konca aktívnej profesionálnej dráhy roku 2004. Za 45 rokov sa stal jednou z najvýznamnejších osobností umeleckého hudobného života mesta. Ako sólista opery – barytonista vytvoril viac ako 120 výrazných operných, operetných i muzikálových postáv v širokej škále úloh od dramatických až po komediálne. Účinkoval tiež v 11 televíznych operách. Hostoval v SND i v zahraničí. Roku 1981 mu bol udelený titul zaslúžilý umelec. Bol aj poslancom MsZ. Manželka Terézia pôsobila v banskobystrickom opernom zbore.

Biensky Jozef

30. 8. 1930 Hontianske Nemce – 27. 2. 1997

Banská Bystrica

verejný činiteľ

Po štúdiu na Strednej hospodárskej škole s maturitou v Banskej Bystrici sa stal úradníkom, neskôr námestníkom Montážneho závodu pri Krajskej správe spojov (1962 – 1974). V roku 1974 bol zvolený za predsedu Mestského národného výboru v Banskej Bystrici, v tejto pozícii po opätovných zvoleniach zotrval do marca 1989.

Bukovčan Vojtech

3. 2. 1891 Košice – 4. 3. 1977 Banská Bystrica

lesný inžinier, športový funkcionár a organizátor

Vyštudoval na VŠ baníckej a lesníckej v Banskej Štiavnici. Pôsobil v lesnej správe v Banskej Bystrici a Starých Horách. V rokoch 1945-56 bol lesným inšpektorom pre Horehronie. Stal sa priekopníkom protilávínovej ochrany na Slovensku, v knižných prácach sa zaoberal otázkami rekonštrukcie a ochrany lesa. Uplatňoval progresívne pestovateľské metódy. Jeho synom bol Ivan Bukovčan, slovenský dramatik.

Cikkerová Mária, rod. Psotková

20. 3. 1892 Banská Bystrica – 28. 5. 1963

Banská Bystrica

učiteľka hry na klavír

Pochádzala z rodiny pekára. Hru na klavír študovala u súkromnej učiteľky Márie Lengerovej. Súkromne vyučovala klavír a hudobnú teóriu. Bola prvou učiteľkou hudby svojho syna a neskoršieho hudobného skladateľa Jána Cikkeru. Jej manžel František Zikker padol v 1. svetovej vojne.

Dekret Matejov Jozef

12. 7. 1774 Čierny Balog-Dobroč – 18. 1.

1841 Banská Bystrica

priekopník lesného hospodárstva

Absolvoval piaristické gymnázium v Brezne a v roku 1787 nastúpil služby ako praktikant komorského lesného úradu v Banskej Bystrici. Postupne vystriedal rozličné pracovné pozície v Dobroči, Boci, Tisovci, Polhore a v Brezne. V tom čase uskutočňoval vymieranie pozemkov a vypracoval štatút lesných osád v okolí Čierneho Hrona, ktorý platil ďalších 150 rokov. Roku 1814 sa stal komorským lesmajstrom v Banskej Bystrici. Jeho mnohostranná činnosť sa zameriavala na ochranu a zveľadenie lesov, rentabilitu lesnej prevádzky a zlepšenie sociálnych podmienok lesného robotníka. Dosiahol všeobecné zmenšenie holorubov v stredoslovenskej oblasti. Priekopnícke bolo jeho široko organizované zalesňovanie holín výsevom semena a výsadbou. Dôležitým opatrením bolo zavedenie ručnej pily pri ťažbe dreva roku 1825. Riešil dopravu dreva po vode z ťažšie prístupných porastov. Zaviedol poriadok do pozemkovej držby riešením osadníckych pomerov lesného robotníctva, vypracoval stanovy upravujúce služobné pomery osadníkov, organizoval odborné školenia.

Egry Ján

12. 12. 1824 Nádaš (Trstín) – 15. 4. 1908 Banská Bystrica
hudobný skladateľ, pedagóg, regenschori

Pôsobil ako učiteľ hudby a spevu v biskupskom seminári, kráľovskom gymnáziu a na učiteľskom ústave v Banskej Bystrici, učil napr. J. L. Bellu. Bol aj mestským a kapitulským kapelníkom. Zaslúžil sa o vznik Banskobystrického hudobného spolku. Stal sa erudovaným predstaviteľom chrámovej hudby na Slovensku v 2. pol. 19. stor. Zostavil Katolícky spevník, ktorý obohatil o vlastné medzihry. Jeho svetskú tvorbu zastupujú prevažne tanečno-salónne a pochodové skladby maďarského a nemeckého charakteru a rapsodického štýlu, komponované pre klávir.

Fillo Emil

7. 4. 1925 Banská Bystrica – 1. 9. 1992
Bratislava

dramaturg, herec, dramatik

Štúdium dramaturgie na VŠMU v Bratislave ukončil roku 1958, už predtým však začal pôsobiť v čl. rozhlas ako dramaturg. Rozhlas bol preňho celoživotným pôsobiskom, písal scény pre deti, rozhlasové hry pre mládež, či už pôvodné alebo podľa literárnych predlôh. Herecké danosti uplatnil ako rozhlasový herec pri nezabudnuteľnom stvárňovaní detských a chlapčenských postáv (Deti kapitána Granta, Chlapci z Pavlovskej ulice a.i.).

Helc Miroslav

8. 11. 1949 Banská Bystrica – 31. 1. 1968
Banská Bystrica

básnik, textár, spevák, muzikant, hudobný skladateľ

Študoval na Strednej všeobecne vzdelávacej škole. Pôbil v jednej z prvých bigbítových kapiel na Slovensku, v banskobystrickej hudobnej skupine Elektrik, ktorej tvorba ovplyvnila nielen vtedajšiu mladú generáciu. Bol autorom pôvodných nadčasových skladieb, dnes už „zľudovelých“ piesní, napríklad „Dievčatko“.

Jánoška Ján, Doc.

**24. 9. 1923 Kamenica pod Vtáčnikom
– 13. 2. 1996 Banská Bystrica**
grafik, maliar, pedagóg

Študoval na Ústave kreslenia a maľovania pri PF UK v Bratislave u prof. Jána Mudrocha, Kolomana Sokola, Dezidera Millyho a na Akadémii krásnych umení v Krakove. Pôsobil na Pedagogickej fakulte v Banskej Bystrici ako vedúci katedry výtvarnej výchovy. Bol mu udelený titul zaslúžilý učiteľ. Venoval sa vlastnej grafickej tvorbe, samostatne vystavoval v Banskej Bystrici.

Keme Eugen

(1884 – 8. 11. 1944 Banská Bystrica)
obchodník

Pochádzal z banskobystrickej obchodníckej rodiny, ktorá vlastnila obchod s textilom, odevmi a kobercami na Nám. SNP č. 20. Počas druhej svetovej vojny sa stal obeťou rasovej genocídy – časť prenasledovaných totiž neunesla perzekúcie a predčasne ukončila svoj život. Ďalší členovia rodiny boli odvlečení, popravení a pochovaní v masových hroboch. Po prechode frontu boli ich telá a aj ďalšie židovské obete exhumované, časť z nich bola prevezená na rímskokatolícky cintorín, kde ich pochovával kňaz ThDr. Michal Balko.

Kolačný Jaroslav, MUDr.

**30. 6. 1908 Šoproň, Maďarsko – 30. 6. 1981
Banská Bystrica**
lekár, oftalmológ

Od roku 1947 pôsobil ako hlavný ústavný lekár nemocnice v Banskej Bystrici. Bol zakladateľom očné lekársťva a prvým primárom očné oddelenia. Pod jeho vedením sa vzdelávalo vyše 100 odborníkov. Zaslúžil sa o vznik ordinariátu pre detskú oftalmológiu a ordinariátu pre chorých na glaukóm. Banskobystričanom bola známa aj jeho manželka Marta (1916 – 2010), rod. Bertholdová, pochovaná s ním.

Kováč Mikuláš

18. 5. 1934 Lekér (dnešné Hronovce) – 26. 5. 1992 Banská Bystrica

básnik, publicista, redaktor

V roku 1954 začal štúdium na Vysokej škole pedagogickej v Bratislave, ale z vážnych zdravotných dôvodov ho neukončil. Do roku 1956 sa liečil, potom sa natrvalo usadil v Banskej Bystrici. Tu pracoval ako metodik Domu osvet, dramaturg Krajského bábkového divadla, režisér štúdia čsl. rozhlasu, redaktor denníka Smer (1964 – 69) a štúdia čsl. rozhlasu (1969 – 74). Od roku 1974 bol metodikom Okresného osvetového strediska, roku 1980 odišiel do invalidného dôchodku. Knižne debutoval roku 1960 básnickou zbierkou Zem pod nohami, jej súčasťou bola i poéma Moje mesto, ktorou citlivo vzdal hold ľuďom a životu v Banskej Bystrici. Patril k výrazným predstaviteľom slovenskej poézie, bol členom Zväzu slovenských spisovateľov a popredným predstaviteľom jej stredoslovenskej odbočky. V období po roku 1970 dostal zákaz verejnej publikačnej činnosti. Neskôr sa prihlásil novými zbierkami, jeho občiansky zameraná reflexívna poézia vyšla vo výberoch Básne, Písanie do času a Postoj (všetky 1984). Okrem poézie sa venoval aj tvorbe pre deti, rozhlasových hier, autorsky sa podieľal na tvorbe scenára filmu Juraja Jakubiska Postav dom, zasadiť strom (1979). Venoval sa prekladateľskej činnosti a publicistike.

Kovalčíková Anna, rod. Horváthová

30. 6. 1906 Turecká – 16. 2. 2000

Banská Bystrica

organistka

Hudbu študovala súkromne u spoluautora notovaného spevníka Aleluja Štefana Horvátha. Stala sa priekopníčkou ženského organovania, bola organistkou v Radvani. Podieľala sa na obnove nástenných malieb maliara Jozefa Hanulu v katolíckom kostole

Narodenia Panny Márie v Banskej Bystrici – Radvani. Manžel Jozef (1904 – 1974) je pochovaný s ňou.

Longauer Ladislav

30. 3. 1919 Banská Štiavnica – 8. 7. 2004

Banská Bystrica

operný spevák (barytón), pedagóg

Spev študoval súkromne, neskôr absolvoval štúdium na VŠMU v Bratislave (1959), kde zostal ako učiteľ, sólista a hlasový pedagóg v SLUKu, v rozhlasе nahrával slovenské ľudové piesne. V roku 1959 prišiel do Banskej Bystrice ako sólista opery DJGT, tu do

roku 1971 stvárnil veľa výrazných dramatických operných postáv. Následne pôsobil ako voľný pedagóg na Pedagogickej fakulte.

Machold Filip

8. 7. 1876 Banská Bystrica – 3. 2. 1955

Banská Bystrica

tlačiar, vydavateľ, kníhkupec

Bol pokračovateľom v rodinnej tradícii. História macholdovskej tlačiarne v Banskej Bystrici začala v roku 1832. Tlačili sa v nej rozličné materiály – Kuzmányho časopis Hronka, kázne a iné tlačoviny, púťové tlačie a piesne, kalendáre, učebnice, pohľadnice, časopisy Cyrill a Method, Slovenský národný učiteľ a i. V poradí tretí Filip Machold tlačiareň zmodernizoval, vydával drobné tlačie, časopisy Kraján, Naše noviny, Hronské noviny, Proletár, pokračoval vo vydávaní Nového a Starého Vlastenského kalendára.

Machovič Rudolf

16. 4. 1940 Banská Bystrica – 10. 5. 1994

Banská Bystrica

redaktor, básnik, publicista

Po stredoškolských štúdiách v rodnom meste začal pracovať ako redaktor čl. rozhlasu, štúdio Banská Bystrica. Spoluzakladal populárne relácie Rádiovíkend a Sobotník. Venoval sa aj výtvarnému umeniu a ochotníckemu divadlu. Bol členom porôt ochotníckych prehliadok, umeleckého prednesu a iných kultúrnych súťaží. Počas normalizácie stratil pôvodné zamestnanie. Stal sa čle-

nom umeleckej skupiny Bója a Zväzu slov. výtvarných umelcov. Venoval sa tvorbe poézie, krátkych próz, scenárov, textov piesní. Zbierka básní Letokruhy vyšla posmrtné.

Martinec Jozef, MUDr.

20. 11. 1901 Banská Bystrica – 20. 11. 1976

Banská Bystrica

praktický lekár, röntgenológ

Pochádzal z rodiny elektrárenského strojníka. Maturoval na gymnáziu v Banskej Bystrici. Po štúdiu medicíny v Prahe si otvoril lekársku prax v Banskej Bystrici. Stal sa priekopníkom röntgenológie, bol prvým primárom rádiodiagnostického oddelenia banskobystrickej nemocnice (do roku 1974). Jeho manželka Valéria r. Dvorská (1914 – 1982) je pochovaná s ním.

Mihál Ján, PhD.

18. 2. 1891 Moštenica – 28. 7. 1969 Budapešť
jazykovedec, pedagóg, prekladateľ

Po absolvovaní učiteľského ústavu v Lučenci r. 1911 bol učiteľom v Liptovskom Trnenci. Počas 1. svet. vojny padol do ruského zajatia, kde študoval ruštinu a angličtinu. Po vojne učil v L. Mikuláši a Pezinku. Štúdium si doplnil na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, učil v Slovenskej Ľupči, bol riaditeľom učiteľskej akadémie v Banskej Bystrici a na gymnáziu v Nových Zámkoch. Napísal učebnicu Slovenská gramatika s cvičeniami pre 1. a 2. triedu gymnázií. Publikoval puristické kritiky a články. Opísal nárečie okolia Slovenskej Ľupče.

Móry Ján

10. 7. 1892 Banská Bystrica – 5. 5. 1978 Bratislava

hudobný skladateľ, pedagóg, hoteliér

Študoval na št. obchodnej akadémii v Budapešti, kde sa zároveň venoval aj vzdelávaniu oblasti hudobnej kompozície, teórie a hry na klavíri. V rokoch 1917 – 21 viedol otcov obchod v Banskej Bystrici, od roku 1921 bol majiteľom hotelov na Novom Štrbskom Plese. V roku 1945 sa stal riaditeľom Hudobnej školy v Spišskej Novej Vsi. Po roku 1960 žil a tvoril v Bratislave. Bol nestorom zábavnej hudby na Slovensku (Vám lásky sľub skladám), známy v celom Československu (Ty jsi mé štěstí), v Nemecku (Ja du allein) i operetnej hudby. Komponoval aj orchestrálne skladby. V Európe bol známy ako autor hudobno-javiskových diel Biely holub, Námorný kadet, Zimný románik, La Vallière, historickej spevohry Levočská madona, rozprávkových hier Hrbatý Petriček, Zlatovláska. Venoval sa tvorbe umelých piesní (Tagore Album, Spišské balady a piesne) ako aj úpravám ľudových piesní. V oblasti cirkevnej hudby zložil omšu pre miešaný zbor a orchester.

Mráz Viliam

30. 4. 1926 Banská Bystrica-Radvaň – 2008

Banská Bystrica

rozhlasový pracovník

Počas vojny bol odvedený na nútené práce do Rakúska, v roku 1947 ukončil Vyššiu priemyselnú školu v Banskej Bystrici. Do čsl. rozhlasu v Bratislave nastúpil v roku 1950, neskôr bol poverený založiť Krajové štúdio v Banskej Bystrici (1957). Pracoval v ňom ako šéfredaktor a zástupca riaditeľa, založil niekoľko známych relácií, napr. Rádiovíkend. Za augustové vysielanie v roku 1968 bol odmenený, následne dostal výpoveď z rozhlasu. Až do dôchodku pracoval v TJ Partizán v Banskej Bystrici. V roku 1989 bol rehabilitovaný.

Nábělek Ludvík, MUDr.

10. 5. 1896 Kroměříž – 14. 10. 1982 Banská Bystrica

lekár, športový funkcionár a organizátor

Po absolvovaní Lekárskej fakulty Univerzity Karlovej v Prahe sa stal v rokoch 1924-39 lekárom v Banskej Bystrici. Od roku 1939 bol príslušníkom odbojovej skupiny Obrana národa, členom ilegálnej Šrobárovej skupiny, účastníkom príprav SNP. Bol spoluautorom Proklamácie vojenského revolučného vedenia a Proklamácie Ústredného národného výboru. Počas SNP zastupoval prednostu vojensko-politického oddelenia, neskôr bol vedúcim propagačného oddelenia povstaleckej armády. Po ústupe do hôr bol lekárom 1. paradantnej brigády J. V. Stalina a oddielu Vpred. V rokoch 1945-6 pracoval na Ministerstve národnej obrany, následne v hodnosti plukovníka sa stal prednostom zdravotného odboru divízie v Banskej Bystrici. Bol nositeľom Radu SNP I. triedy a ďalších vyznamenaní. Manželka Elena rod. Veselová (1896 – 1986) je pochovaná s ním.

Paulendová Zora

28. 1. 1905 Zvolen – 17. 6. 1999

Zvolen

herečka, protifašistická bojovníčka

Bola sestrou povstaleckých dôstojníkov Veselovcov, aktívne sa zúčastnila SNP, po jeho potlačení bola aj väznená. Ako ochotníčka herečka hrávala v Mestskom divadelnom združení v Banskej Bystrici. Po vzniku profesionálnej činohry Divadla J. Gregora Tajovského vo Zvolene sa stala jej spoluzakladateľkou, v tomto divadle pôsobila do konca profesionálnej kariéry.

Pišša Štefan

4. 4. 1939 Zliechov – 13. 9. 2008 Banská Bystrica
bábkoherec

Od roku 1961 bol členom Krajského bábkového divadla v Banskej Bystrici, kde stvárnil množstvo hereckých kreácií v nespočetných divadelných inscenáciách. Kvalitatívnym obohatením jeho herectva boli komediálne stvárnené živé herecké postavy, prízračné jeho strohým slovným humorom. Príležitostne účinkoval ako animátor v televíznych bábkových inscenáciách. S divadlom absolvoval veľa zájazdov doma i v zahraničí.

Poničanová Beta

26. 9. 1908 Predajná pri Banskej Bystrici – 20. 12. 1987 Bratislava

herečka a pedagogička

Začínala v ochotníckom divadle, v roku 1933 ukončila štúdium na Hudobnej a dramatickej akadémii v Bratislave. Bola jednou z prvých herečiek s odborným vzdelaním, patrila k zakladajúcej hereckej generácii SND. V rokoch 1951 – 57 vyučovala javiskovú reč na VŠMU. Na doskách SND hrávala v klasických komédiách ako aj v psychologických drámach a tragédiách. Jej doménou sa stali ženy hrdé, panovačné, zatrpknuté a ovládajúce svoje okolie. Roku 1937 debutovala vo filme Matkina sponď, ďalej hrala vo filmoch Vlčie diery, Rodná zem, Drevená dedina, Šťastie príde v nedeľu, Dáždnik svätého Petra, Balada o Vojtovej Maríne, a i. Vytvorila desiatky postáv v rozhlasových hrách, spolupracovala aj so Slovenskou televíziou. Excelovala ako Zuza Javorová v inscenácii Tajovského Ženského zákona. Roku 1949 bola ocenená Národnou cenou za herecký výkon, roku 1967 dostala titul zaslúžilá umelkyňa. Jej manželom bol básnik a ľavicový politik Ján Rob-Poničan.

Rybárik Ján, MUDr.

3. 5. 1893 Rajec – 28. 8. 1955

Banská Bystrica

lekár

Lekársku službu začal v banskobystrickej nemocnici u MUDr. Kamila Kollára. Fungoval ako krajský vedúci lekár i praktický lekár. V roku 1945 bol pri identifikovaní obetí fašistických represálií v Banskej Bystrici – Kremničke. Manželka Marietta rod. Petrikovichová (1910 – 1977) je pochovaná s ním.

Sakáč Albín

1. 3. 1926 Stará Huta – 12. 11. 2004

Banská Bystrica

pedagóg, hudobník, dirigent, ladič

Narodil sa s poškodením zraku a s absolútnym sluchom. Bol učiteľom hry na akordeón v Banskej Bystrici. Viedol školský komorný orchester. Spieval v učiteľskom spevokole Hron. Pôsobil ako organista v Katedrále sv. Františka Xaverského a Kostole Narodenia Panny Márie v Radvani. Dirigoval katedrálnej spevácky zbor. Komponoval sakrálnu diela, vybrané skladby boli zaradené do Liturgického spevníka. Do predčasného dôchodku odišiel zo zdravotných dôvodov i pod tlakom vtedajšieho režimu. Manželka Anna r. Bedříková (1920 – 1993), ktorá mu dlhé roky čiastočne nahrádzala oči, je pochovaná s ním.

Smida Gustáv

3. 1. 1893 Tri Vody – 9. 6. 1978

Banská Bystrica

pedagóg, organista

Pochádzal z rodiny horára. Bol učiteľom v Banskej Bystrici, riaditeľom rímskokatolíckej ľudovej školy. Pôsobil ako organista vo farskom Kostole Nanebovzatia Panny Márie a slovenskom Kostole Povýšenia Sv. Kríža súbežne s legendárnym organistom Jánom Gajdošom. Po roku 1948 bol načas odsunutý do Korytár. Manželka Vilma rod. Krébesová (1901 – 1992) je pochovaná s ním.

Smida Ondrej

23. 11. 1886 Tajov – 16. 12. 1964

Banská Bystrica

mešťanosta, lesník

Pôsobil v lesnej správe Staré Hory, v coburgovských lesoch v Tisovci a ako štátny nadlesný v Banskej Bystrici. V r. 1914 objavil pri Podkonicaniach meče z mladšej doby bronzovej. Bol zástupcom starostu v Banskej Bystrici, v roku 1944 po odchode starostu Michala Samuhela prevzal jeho funkciu. Po roku 1945 ho tzv. ľudový súd donútil odísť do predčasného dôchodku. Manželka Zlatica rod. Dvorská (1893 – 1976) je pochovaná s ním.

Solivajsová Zlata

6. 5. 1922 Nitrianska Blatnica – 31. 12. 2010

Banská Bystrica

spisovateľka, redaktorka

Do Banskej Bystrice sa presťahovala po roku 1945, od roku 1960 pracovala ako redaktorka Stredoslovenského vydavateľstva. Debutovala roku zbierkou básní *Jablká plné hviezd*, po ktorej nasledovali ďalšie knihy. Roku 1970 jej vyšla knižka pre deti *Kľúč od každých dverí*, v nej sa nachádzala aj rozprávka *Abeceda pre obludy*. Podobenstvo s agresiou spojeneckých vojsk sa stalo dôvodom na jej odstavenie, kniha bola zošrotovaná, zrušili jej pracovné miesto, nasledoval zákaz publikovania a vymazanie zo zoznamu Zväzu slovenských spisovateľov. Napokon sa zamestnala ako korektorka v tlačiarňach. Do literárneho života sa vrátila v roku 1990, aktívne sa zapojila do činnosti Spolku slovenských spisovateľov, vydala ďalšie zbierky básní, spoločenské postoje často vyjadrovala publicistickými príspevkami. Dostalo sa jej aj verejného uznania (Cena Lea Danihelsa, Cena Trojruža, Cena Spolku slovenských spisovateľov, Cena primátora mesta Banská Bystrica).

Stračina Svetozár

3. 12. 1940 Martin – 26. 2. 1996 Bratislava

hudobný skladateľ

V Banskej Bystrici absolvoval základnú školu a štúdium hry na klavíri a akordeóne. V Bratislave pokračoval v štúdiu na konzervatóriu a odbore hudobná veda na Filozofickej fakulte UK. Už počas štúdia sa zapájal do umeleckého diania. Stretnutie s Lúčnicou a prof. Štefanom Nosálom bolo preňho zlomové. Patril k autorom, ktorí našli priestor na realizáciu v novom vzťahu k slovenskej hudobnej tradícii. Stal sa výrazným tvorcom hudby k filmom a televíznym inscenáciám (Pacho, hybský zbojník, Nevesta hôľ, Sváko Ragan, Alžbetin dvor a i.), venoval sa komponovaniu scé-

nickej hudby pre rozhlas a divadlá. Vytvoril viac ako 130 opusov pre Lúčnicu a SĽUK, mal veľký podiel na oživení folklórneho hnutia. Podieľal sa na realizácii gramoalbunov jednotlivých slovenských regiónov ako aj nahrávok spevákov ľudových piesní a súborov.

Svorák Alexander

16. 1. 1890 Špania Dolina – 30. 3. 1848

Banská Bystrica

pedagóg, organista

Vyštudoval učiteľský ústav v Banskej Bystrici, pôsobil ako učiteľ a neskôr riaditeľ I. štátnej ľudovej školy. Angažoval sa v sociálnej oblasti. Bol čestným predsedom Červeného kríža. Manželka Izabela r. Makovická (1891 – 1971) pochovaná s ním.

Šofr Bedřich

**14. 9. 1890 Rychnov nad Kněžnou – 12. 2. 1977
Banská Bystrica**

*pedagóg, matematik, ochotnícky herec
a organizátor*

Po vysokoškolských štúdiách prišiel roku 1920 do Banskej Bystrice, kde vyučoval do roku 1939. Po vzniku Slovenského štátu musel ako Čech opustiť Slovensko. Do Banskej Bystrice sa vrátil po roku 1945. Aktívne sa zapájal do rozvoja spoločenského života mesta, spolupracoval pri založení ochotníckeho divadelného združenia. Venoval sa podrobnej dokumentácii Divadelného súboru Andreja Sládkoviča. Roku 1923 založil ŠK Slávia, bol zvolený aj do obecného zastupiteľstva (1931). Napísal niekoľko matematických publikácií, Jednota českých a slovenských matematikov v Prahe mu udelila čestné uznanie (1962).

Tomeček Otto, prof. RNDr., CSc.

8. 7. 1934 Skalica – 1. 11. 2004

Banská Bystrica

pedagóg, chemik

Roku 1957 ukončil štúdium na Fakulte prírodných vied VŠP v Bratislave. Učil v Martine, od roku 1965 vyučoval na katedre chémie Pedagogickej fakulty v Banskej Bystrici. Postupne sa vedec-ky a pedagogicky graduoval, titul profesora získal roku 1992. Bol autorom odborných publikácií a štúdií, vysokoškolských učebníc, metodických príručiek, autorom dvoch patentov. V rokoch 1993 – 1999 bol v poradí druhým rektorom Univerzity Mateja Bela.

Za výsledky práce bol ocenený Veľkou medailou sv. Gorazda 1998, Radom Ľ. Štúra 1. triedy 1998, Cenou primátora mesta Banská Bystrica za r. 1999 a i.

Tropp Stanislav, Doc., PaedDr., PhD.

24. 9. 1950 Martin – 6. 4. 2002 Banská Bystrica
grafik, výtvarník, vysokoškolský pedagóg

Roku 1974 absolvoval štúdium na Pedagogickej fakulte v Banskej Bystrici, kde začal aj vyučovať na katedre výtvarnej výchovy. V rokoch 1985 – 2000 bol riaditeľom Stredoslovenskej galérie, následne pokračoval ako pedagóg na Pedagogickej fakulte.

čoval ako pedagóg na Pedagogickej fakulte.

Výtvarné diela vystavoval samostatne i v skupinovo doma i v zahraničí, venoval sa aj ilustračnej tvorbe a tvorbe ex librisov. Bol autorom publikácií Copy Art – techniky, postupy, metódy (1997), Abeceda písma (1998) a spoluautorom ďalších. Publikoval štúdie, články a recenzie v domácich i zahraničných periodikách a zborníkoch. Za výtvarné dielo mu bola udelená Cena primátora mesta Banská Bystrica (1998).

Zaremba Karol

25. 9. 1934 Košice – 5. 4. 2005 Banská Bystrica
bábkoherec

Začínal ako ochotnícky herec v Banskej Bystrici, od roku 1960 bol zakladajúcim členom Krajského bábkového divadla. Účinkoval takmer vo všetkých inscenáciách, či už ako vodič bábok alebo herec. Mimoriadne bol úspešný ako bábkovodič javajok. Príležitostne sa venoval aj réžii, niekoľkokrát účinkoval ako animátor v televíznych bábkových hrách. S divadlom absolvoval množstvo zájazdov doma i v zahraničí.

Zarembová Oľga, rod. Pumelová

27. 5. 1936 Banská Bystrica – 10. 11. 2003 Banská Bystrica
bábkoherečka

Začínala ako ochotníčka herečka v Banskej Bystrici, od roku 1960 bola zakladajúcou členkou Krajského bábkového divadla. Hrala v množstve inscenácií, príležitostne aj v televíznych bábkových hrách. Za rolu v inscenácii Hašterice dostala Cenu za ženský herecký výkon na festivale Bábkarska Bystrica 1984.

Žiak Somolický Izidor

10. 2. 1863 Turčiansky Michal – 25. 1. 1918, Banská Bystrica
básnik, redaktor, národný pracovník

Študoval na gymnáziu v Banskej Bystrici, pod vplyvom Jána Bottu sa národne uvedomil, za čo bol zo školy vylúčený. Stal sa pisárom v advokátskej kancelárii Andreja Hanzlíka, neskôr redaktorom Slovenských národných novín v Martine. Za politické články bol väznený. Venoval sa tvorbe poézie, besedníc, črt a rozprávok, písal drobné dramatické dielka. Prekladal z viacerých jazykov. Z jeho knižných diel je najvýznamnejšia básnická zbierka Na svite (1892).

Osobnosti cirkevného života

- Andrejkovič Violand Pavol S – 158
- Briedoň Daniel M – 66
- Hríbik Štefan N – 251
- Hudec Jozef U – 12
- Hulényi Štefan S – 126
- Hýross Michal S – 149
- Kalmančok Andrej M – 56
- Krébes Július M – 22
- Křenek Ján Jaromír M – 70
- Málik Rudolf H – 67
- Machovič Izidor H – 10
- Mrva Vincent H – 138
- Náther Ľudovít N – 11
- Slobodník Jozef S – 120
- Sztanyak František S – 150
- Sándory Július P – 27
- Škrábik Andrej M – 51
- Takáč Koloman H – 9
- Tilless František N – 413
- Vajcík Alexander P – 4
- Višňovský Ladislav H – 12
- Zeisel Vincet S – 125
- Rehoľné sestry P
- Rehoľné sestry G

Krypta M

- Cseri Emil
- Feldmayer Augustín
- Gürtler Jozef
- Havran Ján
- Hölzský Karol
- Kohuth Ján
- Skalák Augustín

Andrejkovič Violand Pavol, Mons., pplk.

1. 10. 1894 Sečovce – 11. 6. 1974 Banská Bystrica

gréckokatolícky kňaz, monsignor, podplukovník, vojenský kurát na východnom fronte

Ako duchovný pôsobil v Užhorode, Chus-te, Mukačeve, Brne, Prešove a Zvolene. Počas SNP bol prednostom duchovnej správy I. čs. armády v B. Bystrici. Po komunistickom zákaze gréckokatolíckej cirkvi v r. 1950 pracoval začas v Mototechne v B. Bystrici, potom ako správca farnosti Tŕnie. Na dôchodku žil v B. Bystrici. Manželka Ilma rod. Ernő (1897 – 1981) je pochovaná s ním.

Briedoň Daniel, ThDr.

26. 3. 1898 Veličná – 22. 10. 1963

Banská Bystrica

rímskokatolícky kňaz, vikár, apoštolský protonotář, kanonik

Veľkú časť života prežil v Žiari nad Hronom a v Banskej Bystrici ako funkcionár biskupskej kúrie. V roku 1941 sa stal generálnym vikárom. Po smrti biskupa Andreja Škrábika (1950) ho kanonici vyvolili za kapitulného vikára s právom dočasne viesť uprázdnené biskupstvo. Pod tlakom režimu sa funkcie zriekol.

Hríbik Štefan

20. 8. 1913 Kordíky – 5. 12. 1970

Banská Bystrica

rímskokatolícky kňaz

Pôsobil v Jastrabej a Sv. Mare. Štátom dosadený vikár Ján Dechet ho v roku 1951 povolal na biskupský úrad za konzultora a neskôr ho vymenoval za kanonika. Na starosti mal ekonomické záležitosti. Pastoračne vypomáhal v Katedrále sv. Františka Xaverského i v Selciach.

Hudec Jozef

27. 2. 1897 Oslany – 9. 5. 1969

rímskokatolícky kňaz, arciděkan

Pôsobil v Chrenovci, kde v roku 1947 po požiari kostola postavil nový chrám. Od roku 1956 bol správcom farnosti vo Zvolene. Prispieval do homiletických časopisov zvlášť z nemeckých prameňov.

Hulényi Štefan

20. 6. 1819 Chtelnica – 8. 2. 1903

rímskokatolícky kňaz, veľprepoš

V roku 1849 bol stredoškolským profesorom na gymnáziu v Banskej Bystrici. V roku 1872 sa stal farárom, v roku 1897 veľprepoštom kapituly kanonikov.

Hýross Michal

17. 12. 1823

Oslany

– 2. 8. 1908

rímskokatolícky kňaz, kanonik

V Banskej Bystrici pôsobil ako stredoškolský profesor, od roku 1856 bol riaditeľom biskupskej kancelárie. V roku 1872 sa stal titulárnym prepoštom sv. Martina de Dómoš a v roku 1889 bol povýšený za pápežského preláta a stal sa kanonikom lektorom.

Kalmančok Andrej

29. 6. 1883 Kostiviarska – 15. 6. 1954

Banská Bystrica

rímskokatolícky kňaz, archidiakon, publicista

V roku 1905 sa stal prefektom kňazského seminára v Banskej Bystrici a v roku 1937 tekovským archidiakonom. Bol vynikajúcim kazateľom a publicistom. Po vojne sa pridal k vikárovi Dechetovi, ktorý ho menoval konzultorom.

Krébes Július

3. 4. 1903 Hiadel' – 9. 11. 1958

Banská Bystrica

rímskokatolícky kňaz, asessor, publicista

Kvôli slabému zraku bol na kňaza vysvätený až so súhlasom pápeža Pia XI.. Stal sa 4. banskobystrickým kaplánom. Bol vyhľadávaným svedníkom, blízkym spolupracovníkom biskupa Andreja Škrábika. Po biskupovej smrti v roku 1950 disponoval špeciálnymi právomocami určenými na chod diecézy. Pod tlakom režimu a zdravotných ťažkostí bol predčasne penzionovaný. V obsiahlom denníku zanechal autentické svedectvo o živote v meste.

Křenek Ján Jaromír

5. 11. 1923 – 1. 12. 1976

Banská Bystrica

rímskokatolícky kňaz, organista

Pochádzal z Čiech, bol členom rehole kapucínov. Po násilnom zrušení reholí pracoval ako skladník v Banskej Bystrici. Pôsobil ako katedrálly organista, viedol katedrálly spevokol.

Málík Rudolf

**9. 11. 1888 Bojnice – 26. 5. 1972
Banská Bystrica**

rímskokatolícky kňaz, ovocinár

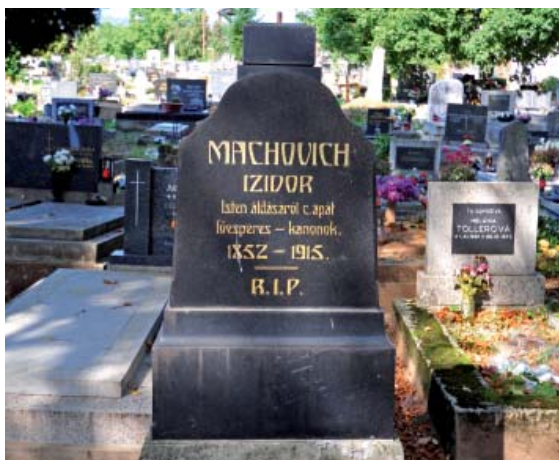
Pôsobil v Podkoniciach, Lopeji a Očovej, pomáhal pri kolektivizácii. Vikárom Dechetom bol v roku 1951 menovaný za konzultora, v roku 1954 za riaditeľa biskupského úradu v Banskej Bystrici i za kanonika. Pastoračne vypo-máhal v Katedrále sv. Františka Xaverského. V časoch prenasledovania cirkvi poskytoval kňazom cenné rady.

Machovič Izidor

16. 5. 1852 Topolčianky – 2. 3. 1915

rímskokatolícky kňaz, kanonik

Bol aktuárom biskupského úradu a vicerektorom kňazského seminára v Banskej Bystrici. Pôsobil ako kurát väznice. Bol opäťom de Dei Benedicto nomine.

Mrva Rudolf Vincent

25. 11. 1901 Voderady – 5. 6. 1960

rímskokatolícky kňaz, františkán

Po násilnom rozpustení reholí v roku 1950 bol prijatý do dočasných služieb diecézy. Pôsobil ako farár v Starých Horách.

Náther Ľudovít

7. 3. 1902 Podbrezová – 5. 10. 1968

Banská Bystrica

rímskokatolícky kňaz

Do roku 1944 pôsobil v jezuitskej reholi. Po rozpustení reholí bol prijatý do Banskobystrickej diecézy. Po pôsobení v Podbrezovej a Lopeji sa stal správcom kapitulského kostola (Katedrála sv. Františka Xaverského) v Banskej Bystrici.

Slobodník Jozef

1. 2. 1902 Špania Dolina – 20. 4. 1951

rímskokatolícky kňaz

Bol profesorom náboženstva na gymnáziu v Martine. Po roku 1945 fungoval ako výpomocný duchovný v Slovenskej Ľupči a Kremnici.

Sztanyak František

10. 3. 1856 Kunešov – 1. 7. 1911

rímskokatolícky kňaz, kanonik

Bol prefektom a neskôr rektorom kňazského seminára v Banskej Bystrici. V roku 1908 sa stal titulárnym prepoštom sv. Petra de mente Varadino.

Sándory Július

2. 10. 1845 Banská Bystrica – 7. 3. 1930

rímskokatolícky kňaz

Bol farárom v Jastrabej, Slovenskej Ľupči a v Sliachi.

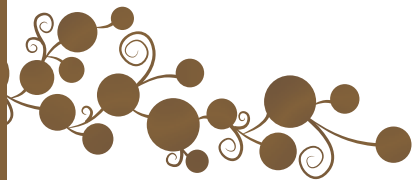
Škrábik Andrej, ThDr., Mons.

13. 5. 1882 Rajec – 8. 1. 1950

Banská Bystrica

rímskokatolícky biskup, náboženský spisovateľ, pedagóg

Bol vysokoškolským profesorom teológie, predsedom Diela na šírenie viery na Slovensku, riaditeľom náboženských základní, sudcom cirkevného súdu a organizátorom misijného diela. V roku 1941 sa stal biskupom-koadjutorom a v r. 1943 po smrti biskupa Mariána Blahu 13. sídelným biskupom v Banskej Bystrici. Počas vojny ukrýval politických exponentov, bol autorom prác na obranu katolíckej cirkvi. Po roku 1948 bol prenasledovaný.

Takáč Koloman

29. 6. 1870 Tajov – 17. 4. 1920

Banská Bystrica

rímskokatolícky kňaz, kanonik

Pôsobil vo farnostiach na Horehroní. V roku 1901 sa stal katedrálным archidia-
konom, v roku 1902 prodirektorom vys-
kej školy bohosloveckej v Banskej Bystrici
a opäť sv. Juraja de Ajak.

Vajcík Alexander, Mons.

8. 2. 1887 Špania Dolina – 9. 5. 1964

Banská Bystrica

rímskokatolícky kňaz, kanonik

V Banskej Bystrici pôsobil ako kaplán, farár
a kanonik. Bol blízkym spolupracovníkom
biskupa Andreja Škrábika. Vynikal ako reč-
ník. Po roku 1948 bol prenasledovaný.

Tilless František

15. 7. 1810 Kremnické Bane – 18. 3. 1889

rímskokatolícky kňaz, kanonik

Pôsobil ako kurát biskupských majetkov
v Banskej Bystrici. V roku 1872 sa stal opäť-
tom de Monte Regali.

Višňovský Ladislav

27. 6. 1843 Malý Divín – 9. 2. 1915

rímskokatolícky kňaz, veľprepošt, pedagóg

Pôsobil ako rektor kňazského seminára v Banskej Bystrici. Bol generálnym vikárom, veľprepoštom kapituly kanonikov a hospodárom. Podporoval miestny sirotinec.

Reholné sestry P

Zeisel Vincent

26. 3. 1825 Nitrianske Pravno – 25. 2. 1901

rímskokatolícky kňaz, prepošt, kanonik

Kňazom bol od roku 1851. Pôsobil vo viacerých farnostiach diecézy, aj v Brezne.

Reholné sestry G

Krypta

Cseri Emil

4. 10. 1859 Staré Hory – 27. 11. 1930

Banská Bystrica

rímskokatolícky kňaz, kanonik

Bol profesorom náboženstva na dievčenskom gymnázium v Banskej Bystrici, neskôr farárom v Martine. V roku 1907 sa stal titulárnym kanonikom.

Feldmayer Augustín

25. 2. 1866 Banská Bystrica – 29. 10. 1948

rímskokatolícky kňaz, pápežský komorník

Ako duchovný pôsobil najmä v okolí Sv. Kríža nad Hronom a v Brezne.

Gürtler Jozef

24. 1. 1854 Handlová – 11. 6. 1940

rímskokatolícky kňaz, veľprepoš, generálny vikár

Pôsobil ako farár vo Zvolene a cirkevný hodnostár. V roku 1915 sa stal veľprepoštom a generálnym vikárom. V roku 1919 po vypovedaní maďarizačného biskupa Wolfganga Radnaia krátko spravoval diecézu.

Havran Ján

9. 9. 1860 – 21. 1. 1935 Banská Bystrica

rímskokatolícky kňaz, menovaný biskup

Od roku 1886 pôsobil v biskupskej kúrii ako aktuár, sekretár, riaditeľ kancelárie, kanonik a generálny vikár. V roku 1903 ho cisár František Jozef I. menoval titulárnym biskupom. Mal maďarizačné tendencie, po vzniku ČSR sa prispôbil.

Hölzský Karol

27. 9. 1869 Vyšné Rematy – 10. 3. 1957

Detva

rímskokatolícky kňaz, veľprepoš, pedagóg, hvezdár

Od roku 1898 pôsobil v Banskej Bystrici ako rektor kňazského seminára a oficiál cirkevného súdu. Prednášal biblické vedy po

latinsky. Od roku 1940 bol veľprepoštom kapituly kanonikov. Popri kňazskej službe sa venoval hvezdárstvu, matematike a hodinárstvu. V roku 1950 bol násilne presídlený do Belušíckych Slatín.

Kohuth Ján, ThDr.

19. 5. 1852 Ústie nad Oravou – 6. 3. 1930

Banská Bystrica

rímskokatolícky kňaz, apoštolský protonotár, národný a kultúrny pracovník

Po absolvovaní gymnázia v Banskej Bystrici vyštudoval teológiu vo Viedni. V roku 1877 sa stal prefektom kňazského seminára v Banskej Bystrici. Od roku 1898 až do smrti bol dekanom – farárom v Banskej Bystrici. Počas vojny 1. svetovej vojny zabránil zrekvírovaniu najväčšieho zvona. Po vojne do roku 1921 spravoval diecézu. Stal sa predsedom prípravného výboru pri zakladaní Miestneho odboru Matice slovenskej.

Skalák Augustín

23. 8. 1887 Slovenské Pravno – 28. 6. 1961

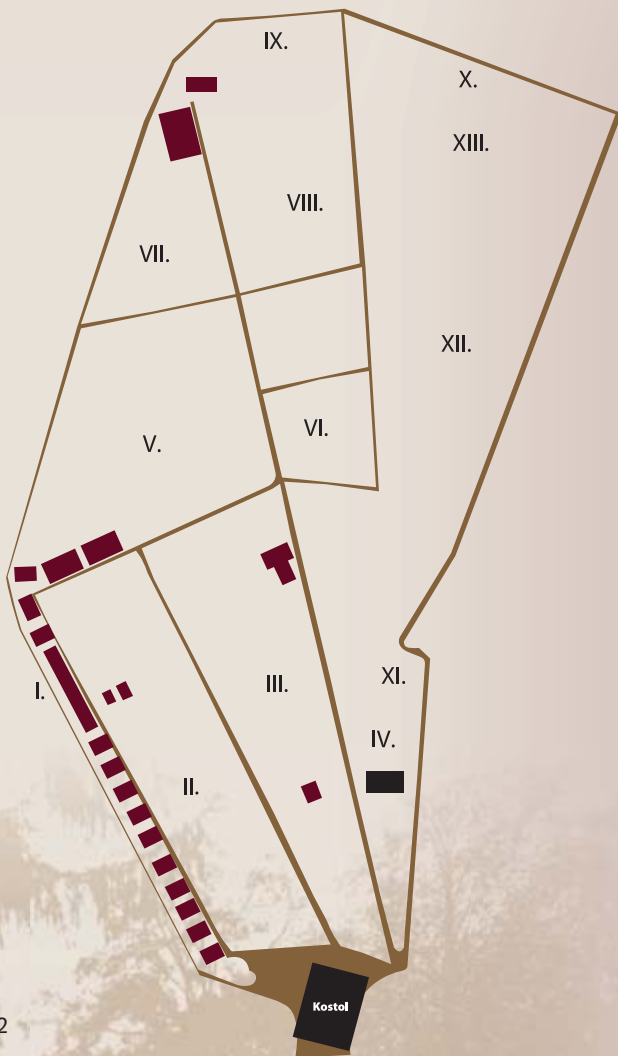
Priečhod

rímskokatolícky kňaz, pedagóg

Od roku 1911 bol profesorom náboženstva na gymnázium v Banskej Bystrici. V roku 1939 sa stal jeho riaditeľom.

Evanjelický cintorín v Lazovnej ulici

- Adámy Rudolf II/19/1
- Anderle Anton III/24/16
- Babka Juraj IV/15/2
- Bázlik Jaromír III/14/16
- Bakoss Ján II/18/2
- Balaša Gejza I/10
- Bellušová Elena IV/12/7,8
- Bodorovský Samuel V/13/15
- Bohuš Ján II/22/4
- Böhm Karol V/2/9
- Bothár Samuel II/4/2
- Botto Ján VI/5/11
- Cesnak Július I/3 rodinná hrobka
- Čajak Ján Miloslav II/12/10
- Čajaková Anna Miloslava II/12/10
- Dubíny Ján II/21/8
- Figuš Bystrý Viliam IV/14/10
- Flache Július IV/22/10
- Filipča Ján VIII/1/17
- Göllnerová Gwerková Alžbeta III/15/1
- Gwerk Edmund III/15/2
- Grossmann Ľudovít V/13/17
- Hadraba Ján VII/4/10
- Hanzlík Andrej V/14/14
- Holesch Štefan IV/4/1a
- Horárik Ján I/5/1 rodinná krypta
- Hudec Ladislav (Hugyec László) I/1 rodinná hrobka
- Inovecká Želmíra V/19/10
- Ježo Martin IV/3/3
- Jurčo Milan II/18/4
- Kiszely Karol Ivan III/7/7
- Klimo Zoltán I/krypta
- Kmeť Ján II/5/11
- Križka Alexander III/32/20
- Libay Samuel II/23/1
- Lisovini Samuel I/34
- Madarás Július V/6/10,11
- Maliaková Ormisová Marína II/24/12
- Málach Petrovský Samo VIII/1/21
- Matuška Alexander IV/19/6
- Penzel Anton V/10/2
- Petelen Daniel II/11/7
- Plávková Ota III/32/4
- Plintovič Ivan IV/18/14
- Polívka Vladimír IV/17/8
- Rázus Martin IV/19/1
- Rosenauer Karol II/9/5
- Sára Ladislav VI/7/9
- Slávik Ján III/33/14
- Slávik Neresnický Juraj III/33/14
- Stadler Teofil III/krypta/9a

- Stollmann Andrej III/22/1
- Striež Ondrej II/21/1
- Turzo Nosický Ľudovít III/krypta/25a
- Vansová Terézia II/12/12
- Vesel Ján II/13/11,13
- Vesel Milan II/13/11,13
- Vesel Mirko II/13/11,13
- Vesel Miloš II/13/11,13
- Vojnové hroby VIII/1/1-23, VIII/2/1-23
- Zípsler Christian Andreas III/5/3
- Zoch Stanislav III/13/8

Adámy Rudolf

13. 12. 1843 Šintava – 14. 4. 1917

Banská Bystrica

dirigent, hudobný skladateľ, pedagóg

Po štúdiách na Hudobnej akadémii v Lipse pôsobil ako operný dirigent vo Viedni. Od roku 1896 vyučoval ako gymnaziálny profesor a regenschori v Banskej Bystrici. Niekoľko rokov bol členom predsedníctva Uhorskej krajinskej hudobnej rady. Skomponoval niekoľko cirkevných skladieb a operiet (Fiorilla, Das Gespenst, Pandora).

Anderle Anton

20. 11. 1944 Dolná Lehota – 16. 5. 2008

Banská Bystrica

bábkoherec, úradník

V rokoch 1959 – 63 vyštudoval strojnícku priemyslovku vo Zvolene. Pracoval v Krajskej vojenskej ubytovacej a stavebnej správe v Banskej Bystrici. Pochádzal zo slávnej bábkarskej rodiny Anderlovcov z Radvane. Rodinná tradícia sa po ideologickom zásahu v päťdesiatych rokoch prerušila, ale on v nej našiel záľubu, ochraňoval tradičné hry, bábk a rekvizity.

Po roku 1989 začal čoraz častejšie hrať nielen doma, ale aj v zahraničí, od roku 1991 ako profesionálny umelec. Patril medzi najvýraznejšie osobnosti európskeho ľudového bábkárstva, najmä s tradičným repertoárom. V roku 1999 založil Tradičné divadlo Antona Anderleho. Získal množstvo ocenení, bol členom medzinárodnej bábkarskej organizácie UNIMA.

Babka Juraj

17. 11. 1868 Hájs – 14. 5. 1942 Banská Bystrica

osvetový pracovník, redaktor, prekladateľ, pedagóg

Po štúdiách na učiteľskom ústave v Kláštore pod Znievom pôsobil ako učiteľ na viacerých školách na Slovensku, v Banskej Bystrici bol školským inšpektorom. V rokoch 1900 – 29 vydával hospodárske časopisy Obzor, Včelár, začiatok a Slovenský včelár. Pre školské potreby zostavil zbierku štvorhlasných detských zborov Fialôčky, z maďarčiny preložil publikáciu Opatrovanie dieťaťa v prvé tri roky. Bol funkcionárom Čsl. sociálnodemokratickej strany robotníckej, predsedom Robotníckej akadémie, Vdovsko-sirotského spolku ev. učiteľov v Liptove. V rokoch 1920-25 bol senátorom Národného zhromaždenia.

Bázlik Jaromír, JUDr.

26. 8. 1909 Pukanec – 1. 1. 1997

Banská Bystrica

právník, kultúrny pracovník

rárneho a hudobného múzea. Prekladal archívne dokumenty z maďarčiny, nemčiny, poľštiny a latinčiny. Bol autorom množstva popularizačných článkov v periodikách.

Bakoss Ján

31. 3. 1895 Pukanec – 31. 1. 1945 Martin

ev. kňaz, spisovateľ, redaktor, účastník protifašistického odboja

V roku 1915 zmaturoval na gymnáziu v Banskej Štiavnici, po návrate z ruského frontu pokračoval v štúdiu teológie v Bratislave. Za kňaza bol ordinovaný v roku 1920. Pôsobil v Martine, Pukanci, Jablonočoch, Hybiach a Poprade-Veľkej. Od roku 1935 bol kňazom v Banskej Bystrici, v roku 1944 bol zvolený za seniora Zvolenského seniorátu. Po vypuknutí SNP sa stal členom Revolučného národného výboru v Banskej Bystrici. V januári 1945 bol v Martine zatknutý a zavraždený. Jeho telesné pozostatky sa našli v masovom hrobe Pod Strážami. Popri pastoračnej práci sa venoval osvete i národno-kultúrnej činnosti. Bol autorom kázní, náboženských úvah, apologetických, biografických a popularizačných článkov. Redigoval časopisy Evanjelický posol spod Tatier a Naša cirkev. Vyznamenaný In Memoriam Radom SNP I. triedy a čsl. vojnovým krížom.

Balaša Gejza

10. 3. 1914 Devičany – 20. 2. 1994 Bratislava

archeológ, historik, múzejník

Vyštudoval dejepis a zemepis na Filozofickej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave, učil vo Vrútkach, Podbrezovej a Zvolene. V rokoch 1948-52 bol prednostom Oblastnej pobočky Poľnohospodárskeho archívu, potom desať rokov kustódom pre archeológiu a staršiu históriu v Krajskom múzeu, napokon pracovníkom Krajského strediska štátnej pamiatkovej starostlivosti (do roku 1976) v Banskej Bystrici. Publikoval štúdie a odborné články v periodikách a zborníkoch. Stal sa priekopníkom archeologického prieskumu na strednom Slovensku.

Bellušová Elena

**8. 8. 1908 Banská Bystrica – 14. 11. 1998
Bratislava**

maliarka a sochárka

Absolvovala na SVŠT v Bratislave, zamerala sa na figurálne maliarstvo, žánrové kompozície a kvetinové zátišia. Vytvorila portréty slovenských umelcov, podieľala sa aj na dokumentácii slovenských krojov. Od začiatku 60. rokov sa venovala najmä monumentálno-dekoratívnej tvorbe. Bola autorkou výtvarného riešenia interiéru a reliéfu pre katafalk Krematória v Banskej Bystrici. Získala ocenenia na domácich i zahraničných výstavách, roku 1966 na medzinárodnej výstave v Paríži dostala striebornú medailu.

Bodorovský Samuel

**30. 4. 1825 Banská Bystrica – 1. 6. 1891
Banská Bystrica**

úradník, národnokultúrny pracovník

Po štúdiách v Banskej Bystrici a Banskej Štiavnici ukončil štúdium práva v Kežmarku. Počas revolúcie 1848/49 a po nej bol úradníkom Zvolenskej stolice. Od roku 1861 sa stal štátnym úradníkom, advokátom a hlavným mestským notárom v Banskej Bystrici. Patril k zakladajúcim členom Matice slovenskej, rozširoval slovenskú spisbu, prispieval do časopisu Obzor. Zaujímal sa históriu rodného mesta.

Bohuš Ján

**1691 Vlkánová-Peťová – 5. 12. 1759
Banská Bystrica**

právník, prísediaci stoličného súdu

Najstarší zachovaný náhrobný kameň s latinským nápisom a rodovým šľachtickým erbom.

17. 9. 1846 Banská Bystrica – 18. 5. 1911

Kluž, Rumunsko

filozof, psychológ

Po skončení gymnázia v Banskej Bystrici študoval filozofiu a teológiu v Nemecku. Učil v Bratislave a Budapešti, neskôr sa stal profesorom filozofie a dekanom Filozofickej fakulty v Kluži. Bol členom korešpondentom Uhorskej akadémie vied, od roku 1903 jej riadnym členom. Prednášal dejiny filozofie, psychológiu, logiku a estetiku. Bol autorom monografických prác, 4-zväzkovej príručky Človek a svet, stredoškolských a vysokoškolských učebníc.

Bothár Samuel, MUDr.

12. 4. 1845 Banská Bystrica – 30. 9. 1915

Banská Bystrica

lekár

Bol mestským lekárom v Banskej Bystrici (1882 – 1915), žiakom ev. gymnázia poskytoval zdravotnú pomoc bezplatne. Stal sa zakladajúcim členom Mestského múzea v Banskej Bystrici a jej prvým doživotným nehonorovaným kustódom prírodovedných zbierok. Ako člen Uhorskej geologickej spoločnosti múzeu daroval zbierku minerálov, hornín a paleontologických vzoriek, bol realizátorom jej expozičnej prezentácie.

Botto Ján

27. 1. 1829 Vyšný Skálnik – 28. 4. 1881

Banská Bystrica

štúrovský básnik, zememerač

Študoval v Ožďanoch a Levoči, v rokoch 1847 – 51 študoval zememeračské inžinierstvo na polytechnike v Budapešti. Desiat rokov vykonával krátkodobé zememeračské práce na Pohroní, Gemeri, Turci a v Banskej Štiavnici. Roku 1870 získal prácu v Banskej Bystrici, kde sa aj presťahoval. Jeho poézia dôsledne využívala melodiku ľudovej poézie a piesne. Najväčší úspech dosiahol básňou Smrť Jánošíkova (1862), v nej sa cez postavu legendárneho ľudového hrdinu vyslovil k dobovým problémom. K ďalším veľmi známym literárnym dielam patria básne Svetský víťaz, Báj na Dunaji, Poklad Tatier, Žltá ľalia, Margita a Besná, Duma nad Dunajom a i. Zapájal sa do národno-kultúrnych aktivít, bol zakladajúcim členom Matice slovenskej. Podporoval národne orientovaných študentov, za čo mal byť potrestaný, predčasná smrť ho ušetrila pred súdnym procesom. Počas jeho života v Banskej Bystrici vyšlo jeho súborné dielo (1880).

Cesnak Július (Csesznák, Czesznák, Česnák)

26. 3. 1863 Banská Bystrica – 13. 4. 1933 Banská Bystrica

mešťanosta, úradník

Zmaturoval v Banskej Bystrici, tu pracoval ako úradník. V rokoch 1893-1923 bol mešťanostom (richtárom) Banskej Bystrice. Počas 30 rokov verejnej služby získal spoločenské uznanie za nebývalý rozkvet mesta. Vybudoval kanalizáciu a vodovod, upravili sa ulice, vysadila zeleň, upravilo hrnské nábrevie, dobudovávali sa školy a i. Podporoval študentov v ich vzdelávaní v zahraničí. Spoločensky sa angažoval v Banskobystrickej historickej a archeologickej spoločnosti, ktorá podporovala vznik a rozvoj mestského múzea. Založil spolok milovníkov kvetín Hortenzia a bol jeho predsedom. Dbal aj na rozvoj zdravotníctva, počas I. svetovej vojny zabezpečoval potravinovú pomoc občanom. Dostalo sa mu uznania aj tým, že mesto získalo povest „perla Slovenska“.

Čajak Ján Miloslav

29. 5. 1881 – 1972 Banská Bystrica

krajský pracovník v USA

Počas života v USA pracoval v Ev. jednote, spevokole Lipa a Slovenskej lige. Po návrate na Slovensko v roku 1919 sa zapájal do politiky Rázusovej SNS. Spolu s manželkou a organizáciou Sokol boli spoluvlastníkmi kina. Neskôr bol premietačom v kine Partizán.

Čajaková Anna Miloslava

1. 7. 1888 Martin – 16. 8. 1981

Banská Bystrica

národovkyňa, kultúrna pracovníčka

Bola predstaviteľkou zahraničného odboja a krajská pracovníčka v Chicagu, spoluzakladateľka viacerých spolkov a organizácií. Organizovala rôzne zbierky a slávnosti, publikovala v krajských časopisoch. Po návrate na Slovensko žila v Banskej Bystrici, s manželom si adoptovali a vychovali 32 detí, nakoľko svoje nemali.

Dubíny Ján, ThDr.

14. 2. 1927 Brezno – 23. 7. 2008 Zvolen

ev. kňaz

V roku 1950 absolvoval štúdium na bohosloveckej fakulte UK v Bratislave. Pôsobil v Slovenskej Ľupči, Košiciach, Banskej Boci, od roku 1957 v Banskej Bystrici. Vykonával funkciu konseniora a seniora Zvolenského seniorátu. V rokoch 1976 – 90 bol členom Generálneho presbyterstva ECAV, od roku 1995 členom Synody ECAV. Pracoval aj ako člen Helsinského výboru v SR, stal sa predsedom Výboru na ochranu prostredia pre život pri ECAV na Slovensku. Po roku 1990 bol zvolený za podpredsedu Miestneho odboru Matice slovenskej v Banskej Bystrici. Prispieval do cirkevných časopisov, bol členom redakčnej rady časopisu Evanjelický posol spod Tatier, vystupoval v televízii a rozhlase. Bol nositeľom Ceny primátora mesta a Ceny BBSK.

Figuš-Bystrý Viliam

28. 2. 1875 Banská Bystrica – 11. 5. 1957

Banská Bystrica

hudobný skladateľ, pedagóg

Študoval na gymnáziu v Banskej Bystrici, od roku 1921 bol profesorom hudby na učiteľskom ústave. Oživil hudobný život Banskej Bystrice, založil spevokol ev. spolku, pôsobil ako dirigent, interpret, korepetítor. Popri komornej a zborovej tvorbe sa realizoval v lyrickej piesni. Zbieral a upravoval slovenské ľudové piesne, zhudobňoval texty slovenských básnikov. Bol autorom prvej slovenskej opery *Detvan*, jej premiéra sa konala v SND (1928). V roku 1925 sa stal zakladajúcim členom a predsedom Spolku slovenských umelcov. Patril ku skladateľskej generácii, ktorá sa usilovala o vznik slovenskej národnej hudby.

Flache Július

7. 11. 1892 Budapešť – 18. 9. 1967 Banská Bystrica

maliar

Študoval na AVU v Budapešti a vo Viedni. Jeho výtvarný prejav ovplyvnila secesia a európska moderna. Od roku 1917 pôsobil v Banskej Bystrici, kde sa venoval najmä portrétnej maľbe a krajinárstvu s horehronskými motívami. Namaľoval početné pohľady na Banskú Bystricu a okolie, bol autorom veľkej kompozície z dejín mesta v Národnom dome. Stal sa zakladateľom spolku Jednota výtvarných umelcov Slovenska (1920) a bol jej správcom. Príležitostne písal básne a úvahy.

Filipča Ján

3. 12. 1893 Poniky – 31. 3. 1917 Banská Bystrica

básnik

Študoval na gymnáziu a vyššej obchodnej škole v Banskej Bystrici. Počas štúdií v rokoch 1910 – 12 združoval slovenských študentov, založil tajný spolok *Náš kruh – Bratia*. Neskôr sa stal predsedom tohto spolku, ktorý premenovali na spolok *Mor ho!* V spolupráci s Matejom Jančom vydával časopis *Púčky*, kde publikoval vlastné básne. V roku 1913 bol obžalovaný z vlastizrady a za poburovanie odsúdený. Po vypuknutí 1. svetovej vojny sa dobrovoľne prihlásil na front, kde bol dvakrát ťažko ranený.

Göllnerová-Gwerková Alžbeta, PhDr.

19. 10. 1905 Čierny Balog – 18. 12. 1944 Banská Bystrica-Kremnička

literárna historička, prekladateľka, stredoškolská profesorka

Po maturite v Banskej Bystrici študovala na Filozofickej fakulte Karlovej univerzity v Prahe. Pôsobila na Učiteľskom ústave v Spišskej Novej Vsi, na gymnáziu v Rimavskej Sobote, Bratislave a Banskej Štiavnici. Debutovala v roku 1930 prácou Počátky reformace v Banské

Bystrici. Neskôr sa venovala maďaristike, s J. Zikmundovou zostavila zborník Žena novej doby, bola funkcionárkou a organizátorskou ženského hnutia na Slovensku. Ako účastníčka ilegálneho protifašistického odboja bola umučená nemeckými fašistami v Kremničke.

Gwerk Edmund

15. 2. 1895 Banská Štiavnica – 4. 12. 1956

Bratislava

maliar

Po štúdiu VŠVU v Budapešti, AVU v Prahe a dejín umenia na FF UK v Bratislave najskôr pôsobil v Bratislave, absolvoval študijné pobyty vo Viedni, Mníchove, Berlíne, Paríži, Ríme a Florencii. Od roku 1938 pracoval a tvoril v Banskej Štiavnici. Maľoval portréty a krajinomaľby s námetmi z Banskej Štiavnice a okolia. Zanechal množstvo článkov, záznamov a korešpondenciu, dokumentujúcu atmo-

sféru doby. Bol účastníkom protifašistického odboja. Po vojne sa zapájal do verejného života v Banskej Štiavnici. Zaslúžil sa o záchranu pamiatok v meste. Bol významným predstaviteľom medzivojnovkej a povojnovej výtvarnej tvorby na Slovensku.

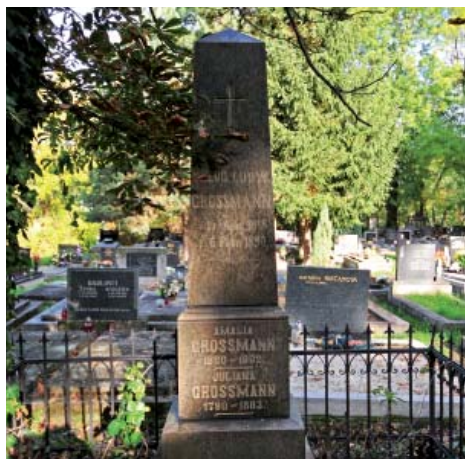
Grossmann Ľudovít Bohdan

15. 5. 1818 Pukanec – 6. 2. 1890

Banská Bystrica

národnokultúrny pracovník, pedagóg

Po štúdiách teológie v Jene a Halle sa stal v rokoch 1847 – 88 profesorom na ev. gymnáziu v Banskej Bystrici. Bol zakladateľom a funkcionárom Matice slovenskej, mecénom národných podujatí, priateľom Andreja Sládkoviča. Napísal množstvo ľudových a pedagogických príspevkov do slovenských periodík. Bol autorom Nákredu života Andreja Braxatorisa Sládkoviča.

Hadraba Ján

17. 9. 1922 Banská Bystrica – 2. 2. 2000

Banská Bystrica

operný spevák

Vyštudoval konzervatórium v Bratislave a Prahe. Pôsobil ako operný spevák v Ostrave, Prahe a v SND v Bratislave. Jednu sezónu strávil vo Wittenbergu. V rokoch 1969 – 73 bol riaditeľom opery DJGT v Banskej Bystrici, potom jej sólistom. Hostoval vo viacerých európskych krajinách, účinkoval aj v rozhlase.

Hanzlík Andrej

19. 10. 1850 Banská Bystrica-Radvaň

– 4. 1. 1931 Banská Bystrica

právnik, verejný činiteľ, národovec

Po štúdiách práva v Prešove bol advokátom v Banskej Bystrici. V rokoch 1923 – 1927 bol zvolený za starostu Banskej Bystrice. Pričinil sa o výstavbu mnohých reprezentačných budov v meste.

Vlastnil bohatú knižnicu, podporoval národné aktivity. Podporoval slovenských študentov, bol mecénom básnika Izidora Žiaka Somolického. Patril k prívržencom čechoslovakizmu a centralizmu.

Holesch Štefan, PhDr.

20. 8. 1855 Zvolen – 14. 11. 1924

Banská Bystrica

pedagóg, notár

Bol profesorom Obchodnej akadémie v Banskej Bystrici, zakladateľom Obchodnej a priemyselnej komory a hlavným mestským notárom. Zaslúžil sa o založenie Mestského múzea a bol aj jeho nehonoreným kustódom.

Horárik Ján

**19. 5. 1808 Bánovce nad Bebravou – 20. 5. 1864
Banská Bystrica**

kňaz, filozof, humanista

Študoval na katolíckom seminári v Budapešti, vysvätený bol roku 1831 v Nitre. Pôsobil ako profesor teológie a kňaz, v roku 1837 opustil pastoračnú činnosť a odišiel do Pešti. Od roku 1845 žil v Nemecku, neskôr sa do Uhorska vrátil. Pracoval ako žurnalista, bol aktívnym účastníkom revolučných udalostí 1948/49. Neskôr bol prenasledovaný a nesmel publikovať. Vystúpil z katolíckej cirkvi, v dokladoch si uvádzal ev. vyznanie. Písal knihy, ktoré cirkev kritizovali, pokladal sa za humanistického učenca. V Banskej Bystrici sa zaslúžil o rozvoj astronómie.

**Hudec Ladislav, Ing. arch.
(Laszlo Hugyecz)**

**8. 1. 1893 Banská Bystrica
– 26. 10. 1958 Berkeley, USA**
architekt

Základy staveľstva získal u otca v Banskej Bystrici, kresliť ho učil D. Skutecký. V roku 1914 absolvoval štúdium architektúry na technike v Budapešti. Počas 1. svetovej vojny ako dôstojník rakúsko-uhorskej armády bojoval na ruskom fronte, padol do zajatia, odkiaľ ušiel do Číny. Usadil sa v Šanghaji, kde

sa realizoval ako architekt výraznými stavebnými dielami, ktoré dali modernú tvár tomuto budúcemu veľkomestu. Po roku 1945 sa presťahoval do Švajčiarska, pracoval aj ako poradca pri úprave Vatikánu. Od roku 1947 pôsobil v USA. Jeho telesné pozostatky boli na jeho želanie roku 1970 prevezené do Banskej Bystrice.

Inovecká Žela

(vlastným menom Angela Ivanovová)

1. 3. 1910 Trenčín – 25. 5. 1980 Banská Bystrica
pisovateľka, prekladateľka

Študovala na dievčenskom lýceu v Maďarsku. Bola úradníčkou Krajinského úradu v Bratislave, neskôr žila na rozličných miestach Slovenska, napokon v Banskej Bystrici. Písala romány a poviedky pre ženy, historické a zábavno-poučné príspevky, praktickú literatúru s tematickou starostlivosťou o domácnosť, prvej pomoci, ale najmä kuchársku literatúru. Knižne debutovala roku 1934 románom Padajúce hviezdy. Písala aj televízne scenáre.

Ježo Martin

6. 5. 1880 Stará Turá – 21. 12. 1946

Banská Bystrica

organológ, kartograf, učiteľ

Študoval na učiteľskej akadémii v Šoproni. Pôsobil ako učiteľ-kantor na rôznych miestach Slovenska, neskôr sa stal školským inšpektorom v Komárne a Banskej Bystrici. Venoval sa fotografovaniu a kartografií. Bol poradcom pri stavbe nových organov, napísal aj štúdie z tohto odboru. Zbieral cirkevné nápěvy a pripravil rkp. partitúru, ktorá obsahuje vyše 2 tisíc piesní a variantov chorálov. Bol autorom učebníc občianskej náuky. Počas SNP bol členom Revolučného národného výboru, neskôr väznený gestapom. Bol vyznamenaný Radom SNP I. triedy a čsl. vojnovým krížom.

Jurčo Milan, prof., CSc.

6. 4. 1931 Východná – 23. 6. 2012 Banská Bystrica

literárny vedec, pedagóg, redaktor

Roku 1958 ukončil Vysokú školu pedagogickú v Bratislave. Od roku 1961 pracoval v redakcii krajského denníka Smer, v rokoch 1962-69 bol redaktorom čsl. rozhlasu, štúdio Banská Bystrica. Ďalšie štyri roky pôsobil na Pedagogickej fakulte, ktorú musel v rokoch normalizácie opustiť. Po rehabilitácii roku 1990 sa na Pedagogickú fakultu vrátil ako vedúci katedry a prodekan. Jeho literárnovedecké dielo je rozsiahle, zahŕňa knižné vydania Dielo Ľuda Zúbka, Dotyky a prieniky, Paradoxný svet literatúry faktu, Z prelomu storočí, z rozhrania žánrov, Proti aj za, Obnažovanie koreňov, ďalej množ-

stvo hodnotení literárnej produkcie, recenzií, rozhlasových textov, úvah, esejí. Bol vyznamenaný Veľkou zlatou medailou UMB, Cenou Trojruža, Cenou primátora mesta Banská Bystrica a i.

Kiszely Karol Ivan

12. 10. 1881 Banská Bystrica – 12. 4. 1947

Banská Bystrica

knihovník, múzejník

Študoval orientalistiku, históriu a zemepis v Budapešti. Precestoval takmer celú Európu a Orient. Pôsobil v Banskej Bystrici ako profesor na ev. gymnáziu, neskôr bol kustódom mestského múzea a od roku 1926 bol knihovníkom mestskej verejnej knižnice. Bol všestranným kultúrnym pracovníkom. Po ústupe SNP do hôr zachránil cennejšiu časť archívu múzea a tajný archív V. Šrobára. Ako znalec dejín mesta vykonával lektorskú službu, organizoval kurz sprievodcov, spracoval dejiny Matice slovenskej v Banskej Bystrici 1863 – 75. Bol členom viacerých vedeckých spoločností, publikoval štúdie v periodikách a zborníkoch.

Klimo Zoltán, MUDr.

23. 12. 1905 Banská Bystrica

– 19. 1. 1974 Košice

univerzitný profesor, lekár

Vyštuďoval na Lekárskej fakulte Karlovej univerzity v Prahe, pôsobil na psychiatrických klinikách nemocníc v Prahe, Bratislave, Košiciach, Martine a Banskej Bystrici. Zameriaval sa najmä na farmakoterapiu duševných chorôb a protialkoholickú liečbu. Vydal monografiu *Otázka vedomia a podvedomia* (1965). Publikoval vyše 50 vedeckých a odborných prác v domácich a zahraničných periodikách. Bol účastníkom SNP, nositeľom Radu SNP II. triedy, vyznamenaný Medailou J. E. Purkyně.

Kmeť Ján

10. 6. 1848 Dolná Mičiná – 3. 10. 1931

Banská Bystrica

pedagóg, matematik

Absolvoval teológiu v Bratislave, zároveň sa zaoberal aj filozofiou a pedagogikou. Neskôr študoval na univerzite v Halle, kde získal diplom na základe práce *O podstate gravitácie*. Bol stúpencom humanitného gymnaziálneho vzdelávania, podporoval žiakov z nemajetných rodín. V roku 1919 bol autorom memoranda mesta Banská Bystrica, v ktorom žiadal ustanoviť toto mesto za centrum kultúrneho života a školstva na strednom Slovensku. Bol členom Muzeálnej slovenskej spoločnosti a predsedom Miestneho odboru Matice slovenskej.

Križka Alexander

26. 2. 1903 Ružomberok – 9. 12. 1955 Košice

spisovateľ, učiteľ

Študoval na Filozofickej fakulte Karlovej univerzity v Prahe, na parížskej Sorbone a Vysokej škole sociálnych náuk, ako aj na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Pôsobil ako stredoškolský profesor v Košiciach a Prešove, bol redaktorom Slovenského denníka v Prahe, štátnym úradníkom v Banskej Bystrici, Bratislave a Košiciach. Napísal spomienkovú knihu z obdobia štúdií v Paríži, vydal zbierky poviedok. V košickom Rádiojournalle prednášal o literárnych a divadelných témach. Prekladal divadelné hry z francúzštiny a taliančiny. V roku 1944 bol účastníkom protifašistického odboja.

Libay Samuel

11. 3. 1782 Modra – 20. 11. 1869 Banská Bystrica
zlatník

Vyučil sa u Johanna Tirtscha v Bratislave. Bol tovarišom vo Viedni, neskôr členom zlatníckeho cechu v Banskej Bystrici, niekoľkokrát aj jeho cechmajstrom. Bol čestným členom zlatníckeho cechu v Budapešti a vo Viedni. Vyrábал tepané pokály, filigránske práce z plieškov a šúľaného drôtu, figúrky a i. Vynikol v technike podobnej čipkovine z jemného strieborného filigránového drôtu, ktorú uplatnil v úžitkových a ozdobných predmetoch a pri veľkých plastikách Napoleona a cisára Františka I. Časť z jeho diela je zachovaná v Stredoslovenskom múzeu a v evanjelickom kostole v Banskej Bystrici.

Lišovíni Samuel

31. 1. 1712 Paludza – 4. 9. 1774 Banská Bystrica
náboženský spisovateľ

Štúdiá ukončil v roku 1732 na univerzite v Jene. Bol vychovávateľom, dvorným kazateľom, evanjelickým farárom v Súľove, Paludzi, od roku 1760 v Banskej Bystrici. Bol autorom kázni a katechistických prác, prekladateľom katechizmu a postily nemeckého teológa J. Arndta. Vydal publikácie Pevná nádej v veriacich v čas obecné uzlosti, Veľký požiar v Banskej Bystrici 1761.

Madarás Július, ThDr.

24. 9. 1919 Banská Bystrica – 26. 1. 1994 Rožňava
kňaz evanjelickej cirkvi a. v., pedagóg

Zmaturoval v Banskej Bystrici. Teológiu študoval v Bratislave. V rokoch 1946 – 62 bol zborovým farárom v Spišskej Novej Vsi. Potom bol prenasledovaný a väznený. Po plnej rehabilitácii Krajským súdom v Košiciach v r. 1969 pôsobil ako farár v Betliari a Gemerskej Polome. Bol predsedom vnútromisijného výboru cirkvi, účastníkom jej obrodného hnutia (1968 – 69). Vynikal ako znalec Lutherových spisov. Bol autorom viacerých teologických štúdií a článkov. V r. 1990 obhájil dizertačnú prácu z oblasti sociálnocharitatívnej činnosti na Evanjelickej bohoslovenskej fakulte UK v Bratislave. Tam následne prednášal a vyučoval.

Maliaková Ormisová Marína

4. 11. 1861 Nižná Slaná – 13. 1. 1964 Zvolen
publicistka, osvetová pracovníčka, ochotníčka
herečka

V Banskej Bystrici sa vyučila za krajčírku, žila v bystrických rodinách Brockovcov a Hanešovcov. Aktivizovala sa v národnom a ženskom hnutí. Bola autorskou autobiografických a cestopisných črt, článkov a beletristických útvarov. Prekladala z chorvátskeho jazyka.

Málach Petrovský Samo

15. 2. 1916 Petrovec – 3. 10. 1944 Podbrezová
báseň

Po skončení gymnázia v Petrovci bol poslucháčom vojenskej akadémie v Belehrade. V roku 1941 bojoval proti fašistom v severnej časti Juhoslávie a po jej obsadení ilegálne utiekol na Slovensko. Žil v Bratislave a venoval sa básnickej tvorbe, vydal básnické zbierky *Stará mať volá* a *Sen nocí májových*. Stal sa vedúcim antifašistického odboja slovenských utečencov z Ju-

hoslávie. Zapojoil sa do SNP v okolí Telgártu. Bol mu udelený čsl. Vojnový kríž In Memoriam a Pamätná medaila SNP.

Matuška Alexander, PhDr., DrSc.

26. 2. 1910 Vlkánová – 1. 4. 1975 Bratislava
literárny vedec a kritik, esejista

Po maturite na Gymnázium A. Sládkoviča v Banskej Bystrici pokračoval v štúdiu na pražskej Karlovej univerzite v odbore klasická filológia, filozofia, francúzština a československý jazyk. Od roku 1941 učil na učiteľskom ústave v Banskej Bystrici. Zásadnou udalosťou v tomto období sa stalo jeho zapojenie sa do SNP, počas ktorého prispieval do vysielania Slobodného slovenského vysielачa a do Nového slova. Za účasť v ňom bol väznený, tesne ušiel pred popravou v masovom hrobe v Kremníčke. Po roku 1945 žil v Bratislave, kde postupne zastával pozície na vysokých úradoch a v redakciách novín i časopisov. V roku 1959 sa stal vedeckým pracovníkom Ústavu slovenskej literatúry SAV, kde pôsobil až do konca života. Literárnokritické články a úvahy publikoval od vysokoškolských štúdií. Prenikavo hodnotil staršie i dobové literárne diela a stal sa jedným z vrcholných predstaviteľov modernej kritiky a esejistiky na Slovensku. Svoje odborné state publikoval nielen v početných štúdiách a článkoch, ale aj v knižnej podobe. Roku 1983 vyšla kniha jeho biografických zápiskov Osobne a neosobne, kde podal mozaikovitú svedectvo o svojom živote viažuce sa k Banskej Bystrici. Roku 1969 mu bol udelený titul národný umelec.

Penzel Anton

29. 11. 1810 Kráľova Lehota – 18. 10. 1886

Banská Bystrica

ev. kňaz, pomológ

Štúdium na viacerých slovenských školách ukončil vo Viedni. Od roku 1837 bol ev. farárom v Muránskej Dlhej Lúke, neskôr v Banskej Bystrici. V roku 1859 bol zvolený za seniora. Propagoval racionálne ovocinárstvo a včelárstvo. Na vyzvanie Matice slovenskej napísal publikáciu *Ovocinár na Slovensku*, odborné články uverejňoval v Slovenských novinách, Slovenskom pozorníku a Obzore.

Petelen Daniel, MUDr.

29. 3. 1904 Slovenská Lupča 26. 10. 1969

Banská Bystrica

lekár

Študoval na Lekárskej fakulte Karlovej univerzity v Prahe, bol lekárom v Banskej Bystrici a Považskej Bystrici, neskôr vo Viedni a Bratislave. V rokoch 1936 – 69 sa stal prednostom chirurgického oddelenia a primárom nemocnice v Banskej Bystrici. Zameriaval sa na problematiku brušnej chirurgie. Publikoval takmer 50 odborných štúdií. Od roku 1939 bol účastníkom ilegálneho protifašistického odboja, príslušníkom Šrobárovej skupiny. Počas SNP bol povereníkom zdravotníctva SNR a členom Revolučného národného výboru v Banskej Bystrici. Po oslobodení bol funkcionárom miestnych spoločenských organizácií. Dostal Rad SNP I. triedy a Medailu J. E. Purkyně.

Plávková Ota

24. 3. 1926 Banská Bystrica – 1. 11. 2002 Bratislava

novinárka

V Banskej Bystrici pôsobila v šesťdesiatych rokoch ako krajo­vá redaktorka denníka *Smena*, potom ako rozhlasová redaktorka čl. rozhlasu – štúdio Banská Bystrica. Známa ako „zúrivá reportérka“ pranierovala nedostatky vtedajšej spoločnosti, nebála sa kritizovať ani najvyšších politických a štátnych predstaviteľov. Aktívne prispievala do ilegálneho vysielania banskobystrického rozhlasu po vstupe vojsk varšavskej zmluvy do ČSSR v roku 1968. Za nekompromisné postoje k okupácii bola vylúčená z verejnej činnosti.

Plintovič Ivan, prof. PhDr., CSc.

2. 6. 1923 Bodorová – 10. 11. 1997

Banská Bystrica

vysokoškolský pedagóg, literárny vedec

Po štúdiách slovenčiny a dejepisu na Filozofickej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave pôsobil v Banskej Bystrici na stredných školách, v rokoch 1959 – 90 na tunajšej Pedagogickej fakulte. Bol vedúcim katedry slovenského jazyka a literatúry i prodekanom. V literárnovednom výskume sa zaoberal teóriou a metodikou vyučovania literatúry. Publikoval veľa vedeckých štúdií, článkov a recenzií, vydal samostatné knižné práce. Podieľal sa na vydaní učebnice Teória literatúry a Slovníka literárnovedných termínov. Takmer dve desaťročia viedol Stredoslovenskú odbočku Zväzu slovenských spisovateľov v Banskej Bystrici, zostavil a vydal niekoľko zborníkov literárnych prác regionálnych autorov. Podieľal sa na organizovaní literárneho života v regióne, pracoval v porotách literárnych súťaží, prednášal o literatúre a jej tvorcoch.

Polívka Vladimír

26. 5. 1893 Zdice – 3. 4. 1938 Kežmarok

historik, pedagóg, verejný činiteľ

Po roku 1919 prišiel na Slovensko, učil na učiteľskom ústave v Banskej Bystrici, neskôr učil v Lučenci. Verejne sa angažoval ako masarykovec a čechoslovakista, funkcionár Čs. národno-socialistickej strany na Slovensku. Bol poslancom Národného zhromaždenia. Vydal korešpondenciu M. R. Štefánika a jeho Ekvádorský zápisník. Prispieval do novín a časopisov.

Rázus Martin

18. 10. 1888 Liptovský Mikuláš, Vrbica – 8. 8. 1937 Brezno

ev. kňaz, spisovateľ, dramatik, esejista, politik

Časť gymnaziálnych štúdií prežil v Banskej Bystrici, ev. teológiu ukončil roku 1911 v Bratislave a Edinburgu. Ako kaplán a farár pôsobil v Modre, Pribylíne, Moravskom Lieskovom a v Brezne. Bol predstaviteľom moderných prúdov v literatúre, jeho dielo je preniknuté humanistickým nábojom. Napísal a vydal osem básnických zbierok (To je vojna, Hoj zem drahá a i.), jeho prozaická tvorba predstavuje početné poviedky a romány, z ktorých najznámejšie sú Krčmársky kráľ, Maroško a Maroško študuje, Odkaz mŕtvych, Svety a i. Venoval sa aj náboženskej spisbe a publicistike. Ako politik bol predstaviteľom Slovenskej národnej strany a jej predsedom, ako aj poslancom Národného zhromaždenia. Vlastnú životnú filozofiu zosumarioval v knihe esejí Argumenty.

Rosenaer Karol

18. 12. 1843 Banská Bystrica – 1. 11. 1880

Banská Bystrica

cirkevný historik, pedagóg

Študoval na gymnáziu v Banskej Bystrici, na ktorom sa stal neskôr učiteľom a riaditeľom (1867 – 1878). Bol autorom dejín banskobystrickej ev. cirkvi a gymnázia. Vytvoril herbár rastlín prevažne z okolia Banskej Bystrice, ktorý sa nachádza v zbierkach Stredoslovenského múzea.

Sára Ladislav

9. 2. 1913 Lopej – 19. 2. 1945 Melk, Rakúsko

učiteľ, hlásateľ Slobodného slovenského vysielача

Zmaturoval v Lučenci, učil na východnom Slovensku, Brezne a od roku 1939 na Vyššej priemyselnej škole v Banskej Bystrici. Aktívne sa podieľal na kultúrnom živote mesta. V prvé dni SNP čítal do vysielania Slobodného slovenského vysielача proklamácie vedúcich orgánov povstania, výzvy a ohlasy. Interpretoval známe štvorveršie z Chalupkovej básne Mor ho! ako motto protifašistického odboja. Neskôr pracoval na Povereníctve SNR pre školstvo a osvetu, pôsobil aj ako propagandista a osvetový pracovník v armáde. V roku 1944 bol zajatý na Starých Horách a počas transportu do koncentračného tábora zahynul pri nálete anglo-amerického letectva. Bol vyznamenaný In Memoriam Radom SNP I. triedy.

Slávik Ján

4. 12. 1885 Dačov Lom – 8. 2. 1934 Banská Bystrica

cirkevný historik, publicista, osvetový pracovník

Po gymnaziálnych štúdiách v Banskej Štiavnici a Revúcej študoval ev. teológiu vo Viedni a Erlangene. Bol kaplánom v Hornej Lehote, farárom v Dobrej Nive, po skončení aktívnej činnosti žil v Banskej Bystrici. Vo výbore Zvolenskej stolice bránil národné práva Slovákov. Jeho publikačná činnosť mala prevažne cirkevnohistorický a vlastivedný charakter, z jeho knižných prác sú najznámejšie Dejiny zvolenského evanjelického a. v. bratstva a seniorátu.

Slávik Neresnický Juraj, JUDr.

28. 1. 1890 Dobrá Niva – 20. 5. 1969 Washington, USA
politik, diplomat, spisovateľ a prekladateľ

Študoval právo v Budapešti, Berlíne a Paríži. 1. svetovú vojnu prežil v tylovej službe ruského frontu, v roku 1918 bol jedným zo signatárov Martinskej deklarácie. V roku 1919 sa stal vládnym komisárom pre východné Slovensko, v roku 1920 delegátom čsl. vlády pri medzinárodnej plebiscitnej komisii na Orave a Spiši, v rokoch 1923 – 25 zvolenským, potom košickým županom. Od roku 1926 bol viacnásobným ministrom vlády, delegátom pri Spoločnosti národov v Ženeve, veľvyslancom v Poľsku. Zároveň bol poslancom Národného zhromaždenia. V rokoch 1940 – 45 bol ministrom čsl. emigračnej vlády v Londýne, po vojne sa stal šéfom kabinetu štátneho tajomníka V. Clementisa na ministerstva zahraničných vecí. V roku 1946 bol vymenovaný za veľvyslanca v USA. Po Februári 1948 sa vzdal funkcie a zostal v USA v exile. Patril k mladšej generácii hlasistov, prispieval do Prúdov, prekladal z francúzštiny, ruštiny, ukrajinčiny a nemčiny.

Stadler Teofil

1. 3. 1823 Bratislava – 21. 3. 1911 Banská Bystrica
podnikateľ, cirkevný dozorca, kráľovský radca, mecenáš

Vyučil sa v obchode Daniela Szumráka, potom si založil vlastný obchod. V roku 1866 prevzal spolu so švagrom Harmanecké papierny, čo mu prinieslo značné zisky. Ako 50-ročný sa utiahol na odpočinok, aby sa mohol spoločensky angažovať. Stal sa nezištným mecenášom najmä voči chudobným a potrebám mesta. Najznámejší je jeho dar mestu na vybudovanie hranského nábrežia od kolkárne po súčasnú Národnú ulicu (Štadlerove nábrežie) a postavenie mosta k železničnej stanici. Od roku 1885 bol kráľovský, neskôr dvorný radca, získal titul Rytier železnej koruny III. triedy, bol členom župného zastupiteľstva, čestným občanom mesta, čestným predsedom Národnej robotníckej strany. 29 rokov pôsobil vo funkcii trinásteho dozorca ev. cirkevného zboru.

Stollmann Andrej

3. 11. 1852 Špania Dolina – 1. 9. 1933 Banská Bystrica
maliar, výtvarný pedagóg

Pre existenčné problémy gymnaziálne štúdium nedokončil, vyučil sa za maliara izieb. V profesii maliara – natierača sa uplatnil v Budapešti a vo Viedni. Popri práci často navštevoval múzeá, galérie a chrámy. Roku 1874 sa zapísal na školu pre prípravu stredoškolských profesorov kreslenia v Budapešti, po jej skončení sa v rokoch 1886 – 1919 stal profesorom kreslenia na rôznych v Banskej Bystrici. Maľoval krajinky, portréty, veduty Banskej Bystrice, figurálne kompozície s národopisnou a náboženskou tematikou. Jeho dielo (1500 obrazov) jedinečne

zachytáva dobový kolorit mesta a je svedectvom jednej etapy jeho urbánneho vývoja. Prispel aj k zobrazeniu Španej Doliny, v mnohých obciach regiónu namaľoval oltárne obrazy.

Striež Ondrej

16. 5. 1890 Banská Bystrica – 17. 9. 1961

Banská Bystrica

robotník, verejný činiteľ

Po vyučení za čalúnnika pôsobil v Banskej Bystrici. Bol politicky činný v Soc.- dem. strane Uhorska a KSČ, podieľal sa na založení časopisov Proletár a Hlas ľudu. Bol organizátorom štrajkov a demonštrácií. V rokoch 1924-40 sa stal predsedom samosprávy Robotníckeho domu. Pracoval ako poslanec mestského zastupiteľstva a prvý námestník starostu Banskej Bystrice (1923 – 38). Zúčastnil sa protifašistického odboja. Bol predsedom MsNV v Banskej Bystrici (1945 – 46 a 1948 – 54). Pracoval ako funkcionár okresných a mestských straníckych a spoločenských organizácií. Bol nositeľom Radu SNP II. triedy, Radu práce a viacerých rezortných vyznamenaní.

Turzo-Nosický Ludovít

25. 3. 1827 Kloboušice – 23. 2. 1896 Banská Bystrica

advokát, notár, politický pracovník

Od roku 1858 bol advokátom a verejným notárom v Banskej Bystrici. Venoval sa slovenskému národnému hnutiu. Bol členom výboru a signatárom Memoranda národa slovenského v Martine, zakladajúcim členom a členom výboru Matice slovenskej. Uverejňoval

politické a jazykovedné články. Bol spoluvydavateľom Spevov Sama Chalupku.

Vansová Terézia, rod. Medvecká

18. 4. 1857 Zvolenská Slatina – 10. 10. 1942 Banská Bystrica

spisovateľka, priekopníčka emancipačného hnutia

V rokoch 1869 – 70 navštevovala dievčenskú školu v Banskej Bystrici, ostatné vzdelanie nadobudla samoštúdiom. Po vydaji za ev. kňaza Jána Vansu žila v rokoch 1875 – 82 v Lomničke, 1882 – 1911 v Píle a od roku 1912 v Banskej Bystrici. Stala sa predstaviteľkou prvej vlny slovenského literárneho romantizmu, pričiniť sa o rozvoj novelistickej a románovej tvorby. Je autorkou prvého slovenského dievčenského románu Sirota Podhradských (1889). V spoločenských rozprávkach pútavo priblížila psychiku a myšlienkový svet dospievajúcich dievčat. V ďalších poviedkach spracovávala život na dedinských farách a školách. Venovala sa aj tvorbe divadelných hier. Založila a redigovala prvý ženský časopis na Slovensku Dennica (1898 – 1914). V Banskej Bystrici bola váženou osobnosťou, na jej počesť organizovali slávnostné programy, pozornosť jej venoval predovšetkým ženský spolok Živena.

Vesel Ján, JUDr.

25. 9. 1862 Banská Bystrica – 22. 3. 1931

Banská Bystrica

advokát, národný pracovník

Študoval na gymnáziách v Banskej Bystrici, za národné povedomie bol zo škôl vylúčený. Bol zakladateľom slovenského peňažníctva, predsedom generálnej správy Národnej banky v Banskej Bystrici, verejným notárom (1926 – 31), správcom Zvolenskej ľudovej banky. Vo Zvolene sa stal zakladateľom obnovenej Matice slovenskej, funkcionárom viacerých stavovských a kultúrnych organizácií. Pôsobil ako presbyter ev. cirkevného zboru v Banskej Bystrici, seniorálny sudca.

Vesel Milan, generál In Memoriam

23. 5. 1903 Zvolen – 26. 9. 1984 Zvolen

vojenský veliteľ

Stal sa účastníkom protifašistického odboja, ako príslušník I. čs. armády spoluorganizoval ozbrojené povstanie. Bol spoluautorom Proklamácie vojenského revolučného velenia. Po vojne bol politicky prenasledovaný, neskôr rehabilitovaný. Bol nositeľom Radu SNP I. triedy, In Memoriam mu bola udelená hodnosť generála.

Vesel Mirko, generál

23. 5. 1903 Zvolen – 6. 6. 1976

Weil der Stadt, Nemecko

vojenský veliteľ

Počas SNP bol prednostom politickej správy Veliteľstva I. čs. armády na Slovensku. Prečítal Proklamáciu vojenského revolučného vedenia v Slobodnom slovenskom vysielači. Stal sa členom povstaleckej delegácie SNR na rokovaníach s exilovou vládou v Londýne a v Moskve. Po vojne hodnosti zbavený, neskôr rehabilitovaný. Bol nositeľom vysokých vojenských vyznamenaní. Mesto Banská Bystrica mu udelila čestné občianstvo In Memoriam (1990).

Vesel Miloš, generál In Memoriam

29. 1. 1909 Zvolen – 22. 6. 1989

Ružomberok

povstalecký veliteľ, dôstojník čsl. ľudovej armády

Do SNP sa zapojil ako veliteľ posádky v Ružomberku, počas povstaleckých bojov velil viacerým bojovým jednotkám. Z armády bol prepustený v hodnosti plukovníka, neskôr rehabilitovaný. Bol nositeľom vysokých vojenských vyznamenaní, In Memoriam mu bola udelená hodnosť generála.

Zipser Christian Andreas, Dr.h.c.

25. 11. 1783 Ráb, Maďarsko – 20. 2. 1864

Banská Bystrica

mineralóg, geológ, pedagóg, vlastivedný pracovník

Základnú školu a ev. lýceum absolvoval v Banskej Bystrici a Banskej Štiavnici, teológiu v Bratislave. Od roku 1809 vyučoval na Vyššej dievčenskej škole v Banskej Bystrici, kde sa stal neskôr aj riaditeľom (do roku 1859). Aktívne sa zapájal do verejného života Banskej Bystrice. Bol spoluzakladateľom Uhorskej mineralogickej-geologickej a metalurgickej spoločnosti. Venoval sa mineralogickému a geologickému výskum Nízkych Tatier, podnikol niekoľko ciest po Západných Karpatoch. Publikoval v domáciach i zahraničných odborných časopisoch. Zaujímal sa o paleontológiu, archeológiu, históriu a numizmatiku. Bol autorom prvej topografickej mineralógie Uhorska, etnografickej monografie Zvolenskej a Tekovskej stolice. Jeho zbierka minerálov mala okolo 12 tisíc exemplárov. Stal sa členom niekoľkých desiatok vedeckých spoločností a múzeí, nadviazal osobné alebo písomné styky s významnými osobnosťami ako A. von Humboldtom či J. W. Goethem. Bol nositeľom viacerých zahraničných radov a vyznamenaní, čestným doktorom niekoľkých univerzít. Roku 1862 bol vyznamenaný za zásluhy cisárskym zlatým krížom s korunou.

Zoch Stanislav

30. 1. 1852 Jasenová – 27. 11. 1911

Banská Bystrica

učiteľ, ľudovýchovný pracovník, publicista

Študoval na gymnáziu v Revúcej, učil v Ponikách, Banskej Hodruši a Cerove. Podporoval hospodársky pokrok, racionálne obrábanie pôdy, ovocinárstvo a včelárstvo. Organizoval ochotnícke divadlo, skladal pohrebné verše, písal pedagogické príspevky, propagoval školské knižnice. V rokoch 1909 – 11 bol pokladníkom filiálky Zvolenskej banky v Banskej Bystrici.

Evanjelický cintorín v Radvani-Kráľovej

- Sládkovič Andrej zóna II.

Sládkovič Andrej

30. 3. 1820 Krupina – 20. 4. 1872 Radvaň
kňaz, štúrovský básnik

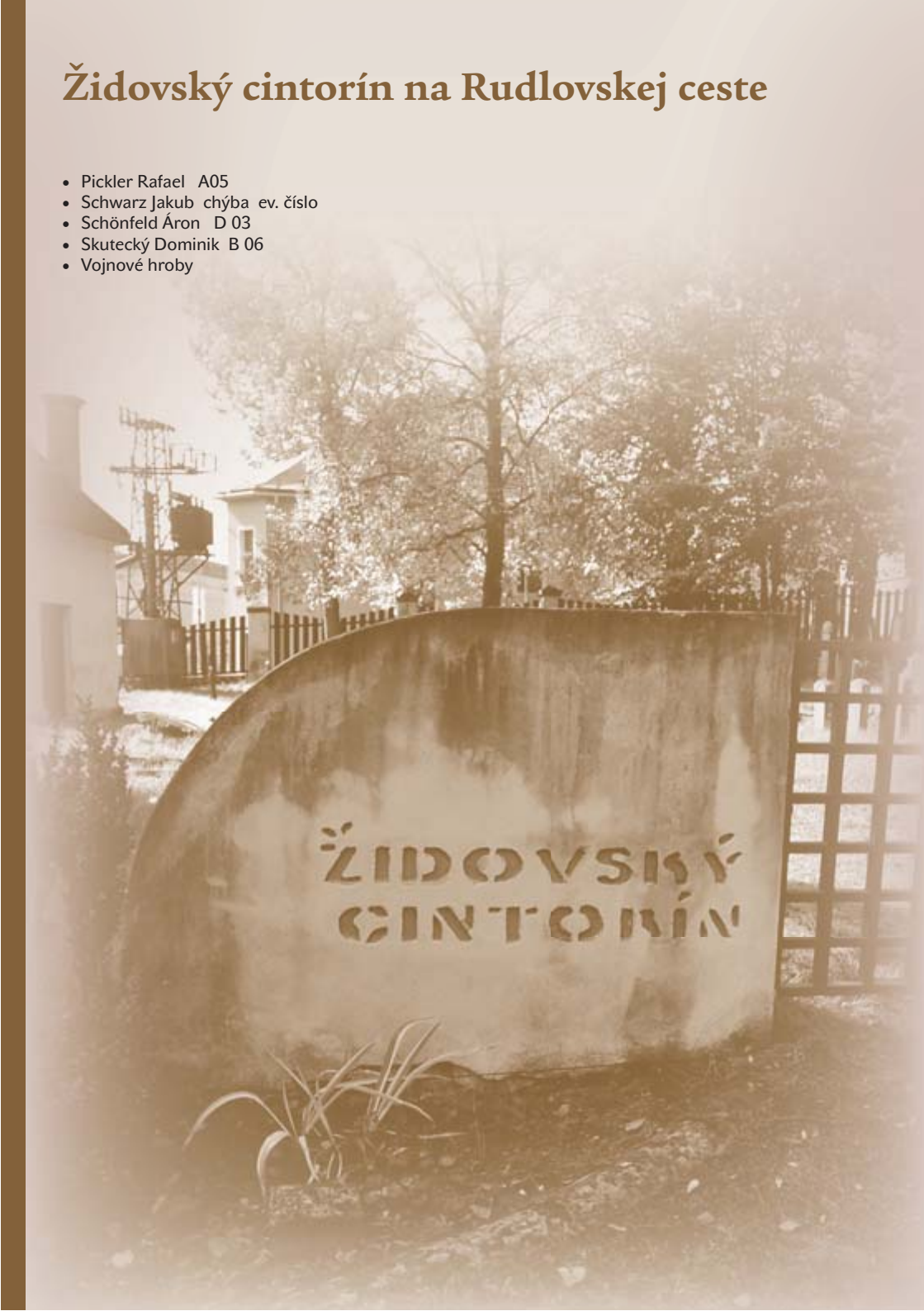
Študoval v Banskej Štiavnici, pokračoval na lýceu v Bratislave (1840 – 42), kde sa aktívne zapájal do práce v študentskom Ústave reči a literatúry. Pokračoval v štúdiu teológie na univerzite v Halle (1843 – 44), kde sa dostal pod vplyv Heglovej filozofie. Pred vysvätením za kňaza v roku 1847 pôsobil ako vychovávateľ. Za farára v Hrochoti bol zvolený roku 1847, prežil tam aj revolučné roky 1848/9. Ako pansláv bol zaistený a pred popravou ho zachránili jeho vplyvní priatelia. V roku 1856 bol zvolený za farára v Radvani, kde pôsobil do konca života. Bol predsedom Zpěvníkového výboru.

Ako básnik usiloval sa vysloviť generačné pocity, pričom nadväzoval na domáce tradície. Vrcholnými dielami sú skladby Marína (1846) a Detvan (1853). Z príležitostných básní sú najznámejšie Zaspievam pieseň o slobodnej vlasti, Nehaňte ľud môj, Hojže, Bože, jak to bolí, keď sa junač roztráti a i. Ako zapisovateľ zhromaždení Matice slovenskej v Martine zveršoval udalosti v básňach Svätomartiniáda, Pamiatka na deň 4. augusta, Lipa cyrilo-metodejská. Venoval sa aj prekladaniu, písaniu publicistických článkov, recenzií a posudkov. Bol uctievanou osobnosťou svojej generácie, miláčikom národne uvedomelej mládeže. Radvanská fara sa stala púťovým miestom pre všetkých milovníkov jeho poézie, medzi ktorých patrili štúrovský básnik Ján Botto, August Horislav Krčméry, študent Svetozár Hurban Vajanský a i.

Židovský cintorín na Rudlovskej ceste

- Pickler Rafael A05
- Schwarz Jakub chýba ev. číslo
- Schönfeld Áron D 03
- Skutecký Dominik B 06
- Vojnové hroby

ŽIDOVSKÝ
CINTORÍN

Pickler Rafael
1834 – 27. 9. 1904
kupec zo Sliezska

Bol zakladateľom a prvým predsedom Židovskej náboženskej obce v Banskej Bystrici. V roku 1865 založil spolok Chevra Kadiša (Sväté bratstvo – spolok vykonávajúci pohrebné obrady a udržiavajúci cintorín). Bol zástupcom mešťanostu.

Schwarz Jakub
nezistené

Roku 1866 bol zakladateľom súkromnej židovskej školy (cca 30 žiakov) v Banskej Bystrici, ktorá sa v roku 1884 presťahovala do nových priestorov v Lazovnej ulici č. 6. Mala pomerne vysokú úroveň a navštevovali ju okrem židovských detí aj žiaci z významných rodín nežidovského pôvodu.

Schönfeld Áron
11. 1. 1880 – 7. 2. 1950 Banská Bystrica
učenec, rabín

Pozornosť získal vydaním náboženského spisu Výklad svätého písma židovskými mudrcami po Maimunim (Budapešť 1904). Hlavným rabínom Banskej Bystrice bol od roku 1906 až do svojej smrti, pôsobil aj ako učiteľ v židovskej škole. Patril k uznávaným propagátorom myšlienky sionizmu, bol členom výkonného výboru Ústredného zväzu sionistov v ČSR. Po potlačení Povstania sa ukrýval v horách, po vojne sa zaslúžil o obnovu banskobystrickej náboženskej obce.

Skutecký Dominik (David Skutezky, Skuteczky)

14. 2. 1849 Gajary – 13. 3. 1921 Banská Bystrica

maliar

Odborné vzdelanie získal vo Viedni, vo výtvornom vzdelávaní pokračoval v Taliansku a Nemecku. Napokon sa usadil na 15 rokov v Benátkach, tu sa dostal do kontaktu s veľkými umeleckými spoločnosťami, ktoré nakupovali jeho obrazy. V rokoch 1870 – 71 pôsobil v Mníchove. Striedavo žil vo Viedni a Benátkach, získal si meno, jeho obrazy kupovali panovníci, uhorský štát i mesto Budapešť. Rozhodujúcou zmenou pre preňho sa stalo manželstvo s Banskobystričankou Celíliou Löwyovou. Definitívne sa v Banskej Bystrici usadil roku 1889. Podľa vlastného návrhu si dal postaviť vilu s ateliérom v štýle talianskeho renesančného slohu. Najznámejším obrazom umelca je Trh v Banskej

Bystrici (1889), na ktorej je dominantnou postavou dáma s prežiareným červeným dáždnikom. Banská Bystrica inšpirovala umelca svojím koloritom, očarili ho aj Staré Hory a Špania Dolina. Skutecký bol vynikajúcim portrétistom, okrem autoportrétov a podobizní vlastnej rodiny pracoval aj na objednávku, zobrazil množstvo osobností verejného života a štátnej moci. Za najdôležitejšiu a najhodnotnejšiu časť jeho tvorby sa považujú námety z medených hámrov a kováčskych dielní v okolí Banskej Bystrice. Tieto obrazy sú dobovým dokumentom o spôsobe výroby v danom čase a patria k vrcholným hodnotám realistického maliarstva v európskom kontexte.

Mestský cintorín v Kremničke

- Kmeť Stanislav C-541
- Rozím Róbert B-500

Kmeť Stanislav

10. 12. 1916 Dačov Lom – 7. 12. 2002

Banská Bystrica

kultúrny a osvetový pracovník

Maturoval na Št. učiteľskom ústave v B. Štiavnici. Od roku 1951 pôsobil v Banskej Bystrici ako vedúci odboru kultúry KNV, bol spoluzakladateľom významných kultúrnych inštitúcií.

V rokoch 1960 – 73 bol riaditeľom Krajského bábkového divadla, v rokoch 1973 – 87 riaditeľom Divadla J. G. Tajovského. Podieľal sa na vzniku Krajskej galérie, folklórneho súboru Urpín, zaslúžil sa o rekonštrukciu Thurzovho domu. V rokoch 1978 – 90 bol kronikárom mesta Banská Bystrica. Bol zostavovateľom a autorom početných publikácií a monografií.

Rozim Róbert, Doc., PhD., CSc.

3. 3. 1936 Zámostie – 26. 12. 1992 Banská Bystrica

pedagóg, športovec, tréner

Od roku 1961 pôsobil na Pedagogickej fakulte v Banskej Bystrici, po vzniku UMB sa stal dekanom jej Pedagogickej fakulty. Bol funkcionárom atletických klubov a zväzov, organizátor športového života, podieľal sa na založení Horehronských dní detí a mládeže. Ako tréner sa venoval behom na stredné a dlhé trate v Armádnom stredisku vrcholového športu v Banskej Bystrici a TJ Slávia. Zaslúžil sa o vybudovanie

atletického štadióna UMB, inicioval vznik internátnej športovej školy. Bol jedinečným komentátorom športových podujatí v meste. Bol nositeľom čsl. Ceny fair play za rok 1990.

Urnový háj v Kremničke

- Hilár Ladislav A – II. 137b
- Holécy Ján C-V. 1361
- Markovič Karol A-II. 130
- Markovičová Záturecká Viera A-II. 130
- Matejčík Ján A-I. 74a
- Melek Ján C-II. 1136
- Pažur Štefan C-I. 1105

Hilár Ladislav, MUDr.

12. 10. 1901 Banská Bystrica – 7. 8. 1973

Banská Bystrica

lekár

Vyštudoval na Karlovej univerzite v Prahe, neskôr aj v Hamburgu. Prevažnú časť života prežil v Banskej Bystrici, venoval sa hematológii, zubnému lekárstvu, po roku 1962 sa špecializoval na sociálne lekárstvo ako metodológ. Počas SNP pôsobil na Kališti, kde spolu s manželkou a bratom viedol partizánsky lazaret. K jeho záujmom patrila história, najmä tunajšieho regiónu, o i. spracoval Pokrokové tradície zdravotníctva v Banskej Bystrici (rpk.). Zaujímal sa aj o matematiku, fyziku a astronómiu. Banskobystrickej hviezdárni daroval teleskop.

Holécý Ján

2. 10. 1915 Detva – 5. 12. 1995 Banská Bystrica

Pedagóg

Maturoval na Štátnom učiteľskom ústave v Banskej Bystrici, postupne pôsobil v Banskej Bystrici ako profesor Št. dievčenského gymnázia, riaditeľ Učiteľskej akadémie a od roku 1950 ako riaditeľ JSŠ, SVŠ a Gymnázia A. Sládkoviča v Banskej Bystrici. Nositeľ titulu Vzorný učiteľ. Ako povstalecký vojak bol zajatý a väznený v koncentračnom tábore v Mühlbergu.

Markovič Karol

4. 2. 1897 Banská Bystrica – 2. 2. 1980 Kremnica

ekonóm, peňažník

Ako bankový úradník bol v rokoch 1938 – 1944 riaditeľom filiálky Slovenskej národnej banky v Banskej Bystrici, podieľal sa na finančnom zabezpečení SNP a zúčastnil sa na záchrane zlateho pokladu uloženého v trezoroch banky. Po ústupe do hôr bol zatknutý a väznený v Banskej Bystrici, Bratislave a Mauthausene. Po oslobodení bol nespravodlivo obvinený a väznený, neskôr bol rehabilitovaný.

Markovičová Záturecká Viera

26. 2. 1910 Trnava – 1. 8. 1953 Bratislava

spisovateľka, dramatička

Po sobáší s Karolom Markovičom žila v Banskej Bystrici, kde sa popri literárnej tvorbe aktivizovala v ženskom a mierovom hnutí. Žánrová pestrosť rozsahom nevelkého literárneho diela prezentuje jej všestranný záujem o dianie, písala poéziu, prózu, divadelné hry, rozhlasové pásma, literárnovedné štúdie i rozprávky,

venovala sa aj prekladom. Ústredným motívom jej drám je protifašistický odboj a tematika SNP (Za frontom, Tretí medzi nami, Na druhý breh). Samostatne vyšli jej prózy Skrytí hrdinovia a tvorba pre deti Rozprávky z ríše kráľa hôr, Dúhové rozprávky. Výber z jej diela Vlastná podobizeň vyšiel až po jej smrti 1958.

Matejčík Ján, prof. PhDr., CSc.

18. 7. 1933 Lupoč – 5. 1. 1997 Banská Bystrica
jazykovedec, vysokoškolský pedagóg

Od roku 1957 učil v Banskej Bystrici na Vyššej pedagogickej škole a Strednej priemyselnej škole spojovej techniky, od roku 1960 pôsobil na tunajšej Pedagogickej fakulte ako člen Katedry slovenského jazyka a literatúry, neskôr ako jej dekan. Venoval sa slavistike, dejinám slovenského jazyka, dialektológii a onomastike. Bol autorom početných jazykovedných publikácií, štúdií a článkov v domácich i zahraničných periodikách.

Melek Ján

15. 4. 1918 Dolný Kubín – 27. 4. 1993 Banská Bystrica
osvetový pracovník

Bol inšpektorom kultúry KNV v Banskej Bystrici, prvým riaditeľom tunajšieho krajského osvetového strediska (1963), učil na Strednej knihovníckej škole, stredisko Banská Bystrica.

V roku 1968 sa stal predsedom miestneho odboru Matice slovenskej. Bol aj riaditeľom Osvetového ústavu v Bratislave a predsedom Ústredného výboru Zväzu divadelných ochotníkov Slovenska.

Pažur Štefan, PhDr., CSc.

30. 5. 1933 Zubné – 31. 3. 2003 Banská Bystrica
historik, múzejník

Po štúdiu na Filozoficko-historickej fakulte Karlovej univerzity v Prahe pôsobil v Prešove, kde sa najskôr venoval výskumu dejín ukrajinsko-rusínskeho etnika na východnom Slovensku. Bol riaditeľom Krajského múzea v Prešove i riaditeľom Východoslovenského múzea v Košiciach. V rokoch 1974 – 89 pôsobil ako riaditeľ Múzea SNP v Banskej Bystrici. Bol autorom početných publikácií, odborných štúdií a článkov v periodikách a zborníkoch (Protifašistický odboj na Slovensku, Fašistické represálie na Slovensku, Svedectvá o boji a víťazstve a i).

VOJNOVÉ HROBY

História má pre nás vyšší zmysel, aký jej zvyčajne prisudzujeme. Pred zabúdaním na dejiny a predkov varovalo sa už v antických časoch. Starí Gréci, naši učitelia, najmä prostredníctvom báji a mýtov pripomínali živým, že tam, kde hroby predkov, ktorí padli za vlasť, spustli, lebo sa na nich zabudlo, tráva a obilie rastú čoraz poskromnejšie, až načisto uhynú, a obce a ľudia chorejú na neznáme, pritom zvlášť zákerné choroby... Poznať vlastné dejiny značí spoznať väčšmi aj svoju povahu, ktorá do značnej miery určuje náš osud. A poznanie osudu sa ďalším pokoleniam stáva napokon aj tou väčšou výzvou meniť ho, byť jeho spolutvorcom, a nie len hračkou... Znova a znova si pripomínajme význačné osobnosti našich dejín ako svoje vzory. A neprijímajme len tie cudzie. Máme rad osobností, ktoré sa naozaj hrdinsky postavili za náš lepší osud, vedia, že ak sa človek na svete len bojí, vskutku nemôže byť slobodný.

Ladislav Ballek

Rímskokatolícky cintorín na Námestí Štefana Moysesa

Na vyčlenenom mieste bolo pochovaných 124 vojakov z 1. svetovej vojny a 41 vojakov z 2. svetovej vojny, ktorí padli pri bojoch v meste a okolí. Väčšina z nich boli slovenskej a českej národnosti, boli však medzi nimi vojaci maďarskej, rumunskej, poľskej, rakúskej, talianskej a juhoslovenskej národnosti.

Evanjelický cintorín v Lazovnej ulici

Na vyčlenenom mieste bolo pochovaných spolu vojnových 45 obetí, z toho 37 z prvej svetovej vojny a 7 z druhej svetovej vojny, ktorí padli pri bojoch v Banskej Bystrici a okolí. Boli medzi nimi vojaci slovenskej a českej národnosti, ale aj maďarskej, nemeckej, rakúskej a rumunskej národnosti.

Päť obetí nebolo identifikovaných.

Židovský cintorín na Rudlovskej ceste

Na vymedzenom mieste boli pochovaní vojaci a obeť 2. svetovej vojny, ktorí padli v roku 1944. Na jednom náhrobníku je uvedený počet 45 bezmenných obetí, na druhom je uvedených 25 identifikovaných obetí. Boli medzi nimi Slováci, Česi, Maďari, Poliaci, Juhoslovania, Rumuni. 19 z nich zostali neznámymi.

Pamätník obetiam fašizmu v Kremničke

Koncom októbra 1944 sa po dvoch mesiacoch ozbrojeného povstania slovenského národa začali kruté fašistické represálie. Banská Bystrica ako centrum SNP si „zaslúžila“ osobitnú pozornosť. Nemeckí vojaci a pohotovostné oddiely Hlinkovej gardy prenasledovali, zatýkali a likvidovali všetkých nepohodlných. Pamätníkom tohto krutého obdobia bola aj obec Kremnička. V jej tesnej blízkosti sa nachádzali protitankové zákopy, ktoré v nasledujúcich mesiacoch slúžili ako miesto hromadných popráv. Prvá sa uskutočnila 5. novembra 1944 ráno, keď bolo zavraždených 108 ľudí, privezených z banskobystrickej väznice. Postupne sa konalo ďalších šesť brutálnych popráv, posledná 19. februára 1945. Celkom bolo v Kremničke za-

vraždených 747 osôb, z toho 211 žien a 58 detí. Medzi obetami boli zajatí povstaleckí vojaci, partizáni, ilegálni pracovníci, príslušníci americkej a britskej misie, nachádzali sa medzi nimi aj Bulhari, Francúzi, Česi, Chorváti, Maďari, Poliaci, Rumuni, Rusi, Srbi, Ukrajinci a ďalší. Svoj hrob tu našlo do 600 rasovo prenasledovaných občanov židovského pôvodu. Kremnička sa tak stala najväčším masovým hrobom na Slovensku.

Na pamiatku všetkých obetí tohto beštiálneho činu bol v roku 1949 na tomto mieste postavený pomník podľa návrhu Dušana Jurkoviča, ktorý spolu s veršami Andreja Plávku pripomína nám súčasníkom: *Tu mŕkvo stráži rok slávny meruštvrtý / odkazom dýchame krvavou touto pôdou. / Nech skúva dejiny výkričník našej smrti / bolestne sláva na je púť naša za slobodou.*

V roku 1995 pribudol k nemu osobitný pomník židovským obetiam MENORA, ktorého autorom je Ing. arch. Juraj Fatran z Izraela.

Pomník československých vojakov- legionárov v Majeri

Počas 1. svetovej vojny (1914 – 1918) bola v obci Majer vybudovaná jedna z najväčších vojenských nemocníc rakúsko-uhorskej armády. Pri nemocnici bol zriadený aj cintorín, kde bolo pochovaných vyše tisíc tristo vojakov. Pomník legionárov je symbolický, pripomína známe i neznáme obete z jednotiek legionárov z Talianska. Československý zbor v Taliansku založil generál Milan Rastislav Štefánik 13. augusta 1918. O postavenie pomníka na pôvodnom mieste cintorína sa zaslúžili legionári českého pluku, konajúci službu v Banskej Bystrici v roku 1919. Na pomníku z travertínu je nápis: *A my vždy cítili, že vytrvať je krásne...*

Pod'akovanie

- Mestu Banská Bystrica za finančnú podporu
- Komisii pre pamätihodnosti mesta Banská Bystrica za odbornú spoluprácu
- Pavlovi Katreniakovi za autorstvo najmä časti publikácie venovanej osobnostiam cirkevného života
- Milanovi Lichému, Jurajovi Turčanovi, Mariánovi Bovanovi, Milanovi Šokovi, Pavlovi Bielikovi, Jánovi Országhovi, Vladimírovi Pirošíkovi, Pavlovi Kubišovi za odbornú pomoc pri zostavení publikácie
- Štátnej vedeckej knižnici – Literárnemu a hudobnému múzeu v Banskej Bystrici, Banskobystrickému spolku okrásľovaciemu a ochrannému za cenné konzultácie
- Jane Pelikánovej z oddelenia kultúry MsÚ v Banskej Bystrici za koordinovanie práce pri realizácii publikácie

Pramene a liteatúra

- Archív rímskokatolíckej cirkvi – dekanát Banská Bystrica mesto
- Archív Židovskej náboženskej obce, Banská Bystrica
- Ballek, Ladislav. Pamäťou z učení. In Literárne a hudobné múzeum Banská Bystrica, Banská Bystrica: Štátna vedecká knižnica – Literárne a hudobné múzeum, 2009. ISBN 978-80-89388-22-6
- Borgulová, Jana. Banskobystrické pamätníky, pamätné tabule a cintoríny ako zdroj informácií o pôsobení osobností v regióne, In Snopková, Blanka. Významné osobnosti v dejinách Banskej Bystrice. Fenomén osobnosti vo výskume regionálnych dejín. Zborník príspevkov. Banská Bystrica: Štátna vedecká knižnica, 2010. ISBN 978-80-89388-34-9
- Bystrický PERMON, Banskobystrická revue pre popularizovanie vedy, umenia a cestovného ruchu. Banská Bystrica: Banskobystrický geomontánný park, 2003 – 2012.
- Červenáková, Katarína. Sprievodca banskobystrickými cintorínmi. Banská Bystrica: Literárne a hudobné múzeum, 1992.
- Donovalová, Katarína. Pamätníky a pamätné tabule Banská Bystrica. Banská Bystrica: Verejná knižnica Mikuláša Kováča, 2009. ISBN 978-80-88783-47-3
- Encyklopédia slovenských spisovateľov. Bratislava: Obzor, 1984. I. a II. zv.
- Klimová, Anna, Némethová, Mária a kol. Kto bol kto v histórii Banskej Bystrice 1255-2000, Banská Bystrica: Štátna vedecká knižnica, 2002. ISBN 80-85169-62-2
- Pamätihodnosti mesta Banská Bystrica 1. Banská Bystrica: Mesto Banská Bystrica, 2012. ISBN 978-80-971174-5-0
- Slovenský biografický slovník, Martin: Matica slovenská, 1986-9. I. – III. zv.
- Slovník slovenských spisovateľov 20. storočia. Bratislava: Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov. Martin: Slovenská národná knižnica, 2001. ISBN 80-8061-122-X
- Ťažký, Ladislav. Žime tak, aby čas mal pre nás čas, In: Ťažký, Ladislav. Moji majstri. Bratislava: Vydavateľstvo SSS, 2011, s. 85. ISBN 978-80-8061-454-6
- Zarevúcky, Anton. Katalóg kňazov, ktorí účinkovali na farách banskobystrického biskupstva od najstarších dôb do prítomnej doby. Badín 1994, rkp.

